

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra aplikované matematiky a informatiky

Diplomová práce

Vztah mezi stabilitou vlády a ekonomickým růstem

Vypracovala: Bc. Anežka Šimáčková

Vedoucí práce: Mgr. Michal Houda, Ph.D.

České Budějovice 2024

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Anežka ŠIMÁČKOVÁ
Osobní číslo: E22385
Studijní program: N0413A050036 Ekonomika a management
Téma práce: Vztah mezi stabilitou vlády a ekonomickým růstem
Zadávající katedra: Katedra aplikované matematiky a informatiky

Zásady pro vypracování

Cílem práce je po teoretické stránce vymezit vztah stability vlády a ekonomického růstu státu. Pomocí statistických metod porovnat jak dlouhá doba vlády je pro hospodářský růst nejvýhodnější. Tedy při jak dlouhých intervalech stability dochází k nejlepším hospodářským výsledkům.

Metodický postup:

1. Student se seznámí s literaturou k tématu.
2. Student zpracuje teorii o možném vlivu trvání vlády na ekonomické ukazatele.
3. Student pro vybrané státy shromáždí data ekonomických ukazatelů a trvání vlády.
4. Student sestaví a vyhodnotí model pro ověření možné závislosti.
5. Student konfrontuje výsledky modelu s publikacemi.

Rozsah pracovní zprávy: 30 – 50 str.
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

1. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2015). *Proč státy selhávají: kořeny moci, prosperity a chudoby*. Praha: Argo.
2. Alcántar-Toledo, J., & Venieris, Y. P. (2014). Fiscal policy, growth, income distribution and sociopolitical instability. *European Journal of Political Economy*, 34, 315-331. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2014.03.002>>
3. Ashraf, J. (2022). Do political instability, financial instability and environmental degradation undermine growth? Evidence from belt and road initiative countries. *Journal of Policy Modeling*, 44(6), 1113-1127. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2022.11.001>
4. Darby, J., Li, C. -W., & Muscatelli, V. A. (2004). Political uncertainty, public expenditure and growth. *European Journal of Political Economy*, 20(1), 153-179. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2003.01.001>>
5. Jong-A-Pin, R. (2009). On the measurement of political instability and its impact on economic growth. *European Journal of Political Economy*, 25(1), 15-29. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2008.09.010>>
6. Yu, S., & Jong-A-Pin, R. (2020). Rich or alive? Political (in)stability, political leader selection and economic growth. *Journal of Comparative Economics*, 48(3), 561-577. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1016/j.jce.2019.11.004>>

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Michal Houda, Ph.D.**
Katedra aplikované matematiky a informatiky

Konzultant diplomové práce: **RNDr. Tomáš Roskovec, Ph.D.**
Katedra aplikované matematiky a informatiky

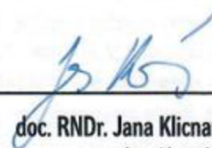
Datum zadání diplomové práce: **19. prosince 2023**

Termín odevzdání diplomové práce: **14. dubna 2024**

doc. RNDr. Zuzana Dvořáková Lišková, Ph.D.
děkanka

Jihočeská UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (20)
370 05 České Budějovice

doc. RNDr. Jana Klicnarová, Ph.D.
vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své [typ] práce, a to – v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 12.4.2024

Bc. Anežka Šimáčková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. Michalovi Houdovi, Ph.D. a konzultantovi diplomové práce RNDr. Tomáši Roskocovi, Ph.D. za podnětné rady a odbornou pomoc, kterou mi poskytovali při zpracovávání diplomové práce, a za čas, který mi věnovali. V neposlední řadě bych ráda poděkovala prof. RNDr. Tomáši Mrkvičkovi, Ph.D. za přínosné komentáře k volbě metodiky práce.

Obsah

1	Úvod.....	2
2	Literární rešerše.....	3
2.1	Politická stabilita.....	3
2.2	Politická stabilita a ekonomický růst.....	3
2.3	Změny vlád a ekonomický růst.....	4
2.4	Demokracie a ekonomický růst.....	5
2.5	Politické, právní a ostatní institucionální podmínky ekonomického růstu ...	7
2.6	Ekonomický růst.....	7
2.7	Makroekonomické ukazatele.....	11
2.8	Analýzy vlivu politické stability na ekonomický růst v literatuře.....	13
2.9	Příklady států s charakteristickou délkou vlád.....	14
3	Cíl a metodika práce.....	19
3.1	Cíl práce.....	19
3.2	Metodika práce.....	19
4	Vlastní výzkum.....	26
4.1	Doba vlády v porovnání s jednotlivými ekonomickými ukazateli.....	26
4.2	Průměrná doba vlád u jednotlivých států.....	34
4.3	Testování pomocí Studentova t-testu.....	35
4.4	Testování pomocí dvoufaktorové ANOVY.....	45
5	Závěr.....	55
I.	Summary.....	57
II.	Seznam odborné literatury.....	58
III.	Seznam tabulek a obrázků.....	60
IV.	Seznam grafů.....	60

1 Úvod

Porozumění vzájemného vztahu mezi stabilitou vlády a ekonomickým růstem je problematika s mnoha proměnnými. Jak stabilita vlády, tak ekonomický růst jsou faktory prolínající se v komplexním systému sociální a politické dynamiky světa a mají zásadní vliv na celospolečenský vývoj. Stabilita vlády vytváří podmínky pro predikovatelné politické prostředí, což je zásadní pro rozhodování ekonomických subjektů. Na druhé straně ekonomický růst či úpadek a jeho dopady často ovlivňují trvání vlády. Jedná se tak o vztah dvou proměnných, které se navzájem ovlivňují.

Pozorujeme, že státy s velmi nestabilními vládami, které se často mění, nebývají obvykle příliš ekonomicky úspěšné. Krátké vlády postrádají čas a prostor na klíčové reformy a stabilizování ekonomického prostředí a jejich časté změny přináší i ekonomickou nejistotu. Naopak státy, kde nedochází ke změně vlád, mohou riskovat nárůst korupce, či určitou stagnaci. Zdá se, že pro optimální správu je nutná politická soutěž více subjektů, které si předávají kontrolu po středně dlouhých úsecích vlády.

Po teoretické stránce je vymezen vztah stability vlády a ekonomického růstu státu. Nejprve je popsána stabilita vlády jako taková, různé vnímání politické stability a jejího vlivu na ekonomický růst. Opomenuty nejsou ani institucionální či právní faktory, které mohou hrát roli. Studie se zaměřuje na demokratické státy, a proto je popsána i role demokracie v této problematice. Zkoumány jsou i různé názory na samotnou demokracii a její vliv na ekonomický růst.

Na druhé straně je popsáno vnímání ekonomického růstu a jeho možné aspekty, které ve výsledku tvoří ucelenější obrázek o ekonomickém stavu země. Nedílnou součástí pak je popis jednotlivých ekonomických ukazatelů, jež budou vyhodnocovány. Zohledněn je i vzájemný vliv, který na sebe ekonomické ukazatele a jejich vývoj mají, či vliv opatření a politik, které často působí na ekonomické ukazatele různě a typicky zlepší jeden a zhorší jiný.

V praktické části je pomocí statistických metod zkoumána délka doby vlády a její vliv na hospodářský růst. Analyzovány jsou vlivy na ekonomické ukazatele jako celek a stejně tak je zkoumán vliv individuálně, pro každý ekonomický ukazatel zvlášť. Zjišťována bude nejvýhodnější doba vlády, tedy při jak dlouhých intervalech stability, mezi kterými bude vláda vystřídána, dochází k nejlepším hospodářským výsledkům.

2 Literární rešerše

2.1 Politická stabilita

Očekávání, jimiž se řídí politické chování, se nazývá „politické role“. Síť politických rolí v dané společnosti tvoří její politickou strukturu. Politické role fungují jako prostředek pro výměnu informací, názorů a politické moci mezi aktéry systému politických výměn. Čím pravidelnější je tok politických výměn, tím větší je stabilita (Ake, 1975). Politickou stabilitu lze tedy popsat jako pravidelnost a předvídatelnost procesů v dané společnosti.

Abychom mohli určit míru politické stability státu, musíme být schopni systematicky identifikovat pravidelnosti i nepravidelnosti v toku politických výměn (Ake, 1975). Pojmem stabilita budeme rozumět adekvátní délku působení vlády a frekvenci, se kterou se vláda mění. Zároveň se jedná o proměnnou, jejíž analýza je cílem této práce.

2.2 Politická stabilita a ekonomický růst

Holt a Turner (1966) shrnují konvenční názor týkající se vztahu politiky a ekonomického růstu jako potřebu vlády udržovat právo, pořádek a určitou míru bezpečnosti. Podle Olsona (1982) je pro ekonomickou efektivnost a růst škodlivá hustá síť distribučních koalic, která vzniká ve stabilních společnostech, ale stejně tak je škodlivá i nestabilita. Stejně jako zájmové skupiny způsobují nesprávné rozdělování zdrojů a odvádějí pozornost od výroby k distribučnímu boji, tak nestabilita odvádí zdroje, které by jinak byly využity na produktivní dlouhodobé investice, které jsou snadněji chráněny.

Zároveň politická nestabilita ovlivňuje růst, protože zvyšuje politickou nejistotu, která má negativní dopad na ekonomická rozhodnutí, jako jsou investice a úspory. Investoři preferují stabilní politické prostředí, a tak může politická nestabilita vést k opatrnosti investorů a v horším případě opuštění dané ekonomiky. Na druhé straně politická stabilita může přilákat zahraniční investory.

Vzájemné působení růstu a politické nestability může vést k začarovanému kruhu: předpokládejme, že se z nějakého vnějšího důvodu zvýší pravděpodobnost pádu vlády. Může to být například důsledek nárůstu politických konfliktů, které nesouvisejí s ekonomikou. Investice a růst v důsledku tohoto šoku klesají, což dále zvyšuje

pravděpodobnost pádu vlády a vede k ještě větší politické nejistotě. Dále předpokládejme, že tempo růstu klesne například v důsledku nepříznivého vývoje obchodních podmínek země. Veřejnost vládě často přisuzuje alespoň částečnou zodpovědnost za špatný hospodářský výsledek. Tím se zvyšuje pravděpodobnost kolapsu exekutivy, což ještě více sníží růst. Vliv nejistoty ohledně změn vlády je tím větší, čím vyšší je míra politické polarizace, kde polarizace je definována jako rozdíl v ekonomických preferencích mezi různými skupinami a politickými stranami (Alesina et al., 1996).

Politická a ekonomická nestabilita může být příčinou emigraci obyvatel, kteří budou hledat stabilnější prostředí. Tím může stát začít přicházet především o mladé, vzdělané a podnikavé obyvatele a tím ještě více zacyklit danou nestabilitu. Zároveň dochází i k migraci firem určitých odvětví, které si mohou vybrat zemi, jejíž legislativě a daním budou podléhat, aniž by se nutně museli stěhovat jejich zaměstnanci.

2.3 Změny vlád a ekonomický růst

V rámci pravidelných a nepravidelných změn vlády je možné sledovat odlišné dopady na ekonomický růst. Pravidelnou změnu vlády chápeme jako změnu probíhající v rámci ústavy. Nepravidelná změna vlády, jako je státní převrat, způsobí velké množství nejistoty v tržním prostředí, zpomalí či dokonce zvrátí ekonomický růst. Významná pravidelná výměna vlády často znamená, že ekonomické výsledky předchozí vlády nebyly dobré a voliči zvolili novou vládu kvůli jejímu potenciálu zlepšit ekonomiku. Pravidelná změna vlády tak může představovat politické přizpůsobení tržním podmínkám, za účelem ekonomického růstu (Feng, 1997). Změna vlády však nemusí být nutně vyvolána ekonomickými výsledky vlády. Jakkoliv je ekonomika součástí politiky, některé volby mají i jiná témata, jako je korupce, migrace, mezinárodní politika, státem poskytované sociální služby, zdravotnictví a podobně.

Významná pravidelná změna vlády nabízí přizpůsobení politiky bez zásadní změny politického uspořádání. V krátkodobém horizontu může významná pravidelná změna vlády vyvolat nejistotu v některých ekonomických oblastech a její vliv na růst může být nejednoznačný. Z dlouhodobého hlediska však významná pravidelná změna vlády odráží model přizpůsobivosti systému a odpovědnosti vlády ve prospěch hospodářské výkonnosti, a proto pravděpodobně povede k vyššímu růstu (Feng, 1997). Může však

dojít i ke změně vlády z důvodu nespokojenosti voličů, která je vyvolána skutečnostmi, za které vláda nenese přímou odpovědnost, například mezinárodní ekonomické krize.

Podobně i menší pravidelná změna vlády znamená spíše politické přizpůsobení než radikální změnu. Představuje kontinuitu vládní politiky a může zajistit politickou stabilitu nezbytnou pro hospodářský růst a rozvoj. Drobná pravidelná změna vlády má dvě výhody: vláda má dostatek času na formulaci dlouhodobých ekonomických plánů, aniž by podlehla tlakům nebo pokušení krátkodobých politických zisků, a investoři těží z nízkých rizik politických změn (Huntington, 1970).

Rozsáhlá empirická literatura ukázala, že v průmyslových demokraciích závisí šance úřadujících vlád na znovuzvolení na míře růstu bezprostředně před volbami. V nedemokratických zemích nízký růst zvyšuje nespokojenost obyvatelstva, vytváří podněty k protivládním aktivitám a může zvýšit pravděpodobnost státního převratu (Alesina et al., 1996).

Pravděpodobnost změny vlády nemusí mít velký vliv na očekávání budoucí hospodářské politiky, pokud je pravděpodobné, že příští vláda bude provádět podobnou politiku jako její předchůdci (Alesina et al., 1996). Tento jev můžeme pozorovat na určitých kulturních a společenských zvyklostech, kdy v některých demokratických zemích se změna vlády neobejde bez radikálních slibů kandidáta a na druhé straně pak státy, kde se změny mohou týkat pouze nevelkých odlišností od vlády předchozí. V takovém případě nejsou předpokládány zásadní kroky a změny v rámci politiky státu a tím pádem nedochází k významným politickým tlakům na ekonomické subjekty.

2.4 Demokracie a ekonomický růst

Pro účel práce je vhodné využít států, ve kterých probíhají demokratické volby. Některá odborná literatura řeší tuto problematiku i v rámci nedemokratických států, avšak studie jejich vývoje může být náročnější z hlediska objektivity. Často se jedná o specifické situace, kdy nemusí být vždy jasné, v jakých strukturách byla změna iniciována, zda šlo o faktory pocházející z vnitřních struktur státu či o faktory vnější. Z nedemokratických států také často nelze získat objektivní data.

Může však vyvstat otázka, zda je pro ekonomický růst demokracie příznivá. V socioekonomických podmínkách, ve kterých žijeme, může být tato problematika jednoznačná, jelikož je demokracie často vnímaná jako vrcholný systém politického

zřízení. Vztahem mezi demokracií a růstem se zabývaly tři myšlenkové směry, popsané níže.

„Konfliktní škola“ tvrdí, že demokracie brzdí hospodářský růst, zejména v nejméně rozvinutých zemích (LDCs) (Feng, 1997). Sirowy a Inkles (1990) na podporu tohoto tvrzení nabízejí tři hypotézy: "dysfunkční důsledky" předčasné demokracie zpomalují růst; demokratické režimy nejsou schopny provádět politiku nezbytnou pro rychlý růst; a demokracie není schopna v současném světově-historickém kontextu všestranně zapojit stát do procesu rozvoje.

Naproti tomu „škola kompatibility“ se ostře ohrazuje proti hypotézám školy konfliktu a tvrdí, že demokracie posiluje hospodářský růst. Zastánci demokratického modelu tvrdí, že demokratické vlády v nejméně rozvinutých zemích jsou nejvhodnější pro podporu udržitelného a spravedlivého hospodářského rozvoje. Tvrdí, že demokratické procesy, jakož i existence a uplatňování základních občanských svobod a politických práv vytvářejí sociální podmínky, které jsou nej příznivější pro hospodářský rozvoj. Politická a hospodářská svoboda posiluje vlastnická práva a tržní soutěž, a tím podporuje hospodářský růst (Feng, 1997).

V neposlední řadě dle „skeptického“ pohledu neexistuje žádný systematický vztah mezi demokracií a hospodářským rozvojem. Zastánci této myšlenkové školy tvrdí, že samotná demokratická vláda znamená pro hospodářský růst jen velmi málo. Místo toho je třeba se zaměřit na institucionální struktury a vládní strategie rozvoje, které se mohou lišit nezávisle na demokratickém charakteru politického systému. Skepse v této perspektivě také předpokládá, že různé politické systémy jsou schopny přijmout stejnou hospodářskou politiku, a naznačuje, že vliv politických systémů na růst je zanedbatelný (Feng, 1997).

Obecně můžeme říct, že demokracie má vliv na ekonomický růst především skrze svůj dopad na politickou stabilitu. Demokracie snižuje výskyt nepravidelných událostí, jako jsou státní převraty, což zabraňuje politické nejistotě. Zároveň jsou pro demokracii typické velké pravidelné změny vlád, jež mají tendenci pozitivně ovlivňovat ekonomický růst. Nové vlády mohou ovlivnit vývoj jak pozitivně, tak negativně, obvykle ale reflektují potřeby a preference společnosti. Demokratické vlády jsou zároveň do jisté míry „omezeny“ ústavou a zákony. Pokud by se stát dostal do velmi špatné situace, například kvůli korupci či vysoké zločinnosti, je pro demokratickou vládu obtížné zcela změnit

sociální a ekonomické pořádky, jakkoli je k takové změně motivována hrozbou prohraných voleb.

2.5 Politické, právní a ostatní institucionální podmínky ekonomického růstu

V části světové ekonomické teorie je výzkum příčin, povahy a předpokladů ekonomického růstu veden ve směru politických, právních a ostatních institucionálních podmínek, v nichž k ekonomickému růstu dochází. Mezi tyto soudobé ekonomické teorie patří „institucionální ekonomie“. Výzkum tohoto proudu ukazuje důležitost institucionálního rámce a jeho vlivu na efektivnost ekonomiky země, jakož i na tempo růstu produktu na obyvatele. Za základní předpoklady efektivnosti růstu jsou zde považovány důsledný právní rámec ekonomické činnosti; tržní alokace zdrojů; politická svoboda; soukromé vlastnictví a jeho dělitelnost, převoditelnost a vymahatelnost vlastnických práv. Například u zemí s transformující se ekonomikou jsou tyto právní, politické a ostatní institucionální předpoklady stěžejní při revitalizaci ekonomického růstu a dosažení a udržení vysokého tempa růstu produktu (Mach, 2001).

V kontextu polarizované společnosti je třeba zdůraznit, že změna vlády s sebou přináší nejen politické, ale i legislativní změny. V takové společnosti může každá změna ve vládní struktuře vyvolat výrazné přesuny v politickém směřování země. Politická polarizace může být reflektována v legislativě, která může být následně revidována či nahrazována novými právními předpisy v souladu s novými politickými cíli a agendou.

Časté změny v legislativě mohou vytvářet nejistotu v obchodním prostředí. Podniky, které jsou citlivé na právní a regulační rámce, se mohou potýkat s výzvami přizpůsobit se novým pravidlům a předpisům. Nejistota v obchodním prostředí může dále ovlivnit investiční rozhodnutí, zpomalit růst či vyvolat nedůvěru mezi subjekty trhu. Obecně lze konstatovat, že v polarizované společnosti může nedostatek konzistence v legislativě vést k nesouladu a nejednoznačnosti obchodních pravidel, což může vést k destabilizaci trhu.

2.6 Ekonomický růst

V současné době je ekonomický růst jedním z hlavních témat v oblasti ekonomické teorie. Tato problematika je považována za zásadní kvůli vztahu mezi růstem ekonomiky a životní úrovní jejích obyvatel. Často se diskutuje o zdrojích růstu a jejich ovlivnění

stabilizačními politikami, ale též institucionálním prostředím a dalšími kulturně-sociálními charakteristikami (Rojíček et al., 2016).

Nedomlelová (2011) popisuje ekonomický růst jako proces, který zvyšuje schopnost ekonomiky vyrábět zboží a služby. Jedná se o růst potenciálního produktu, který představuje maximální možnou produkční kapacitu země.

Postupného zvyšování životního standardu tak lze dosáhnout růstem kapacit výroby zboží a služeb (Mach, 2001). Zásadní je rozlišování mezi dlouhodobým ekonomickým růstem a krátkodobými fluktuacemi ekonomiky, jež představují oscilace skutečného produktu kolem dlouhodobé trendové linie, jež je trajektorie vývoje potenciálního produktu (Rojíček et al., 2016).

Potenciální produkt na obyvatele je klíčový, pokud se zvyšuje počet obyvatel rychleji než potenciální produkt, životní standard obyvatele se tak následně snižuje. Mimo jiné růst potenciálního produktu na obyvatele zvyšuje i flexibilitu ekonomiky při provádění strukturálních změn a snižuje jejich ekonomické dopady na různé skupiny obyvatelstva, oblasti a sektory ekonomiky. Strukturální problémy jsou totiž snáze řešitelné v ekonomice, ve které se dlouhodobě udržuje růst potenciálního produktu, tedy v rostoucí ekonomice (Mach, 2001).

Ekonomický růst je vyjadřován jako růst hrubého domácího produktu v procentech za sledované období. Jde o tokovou veličinu a odráží fungování ekonomiky (Lebiedzik et al., 2011). Pro účely práce bude využito růstu HDP na jednoho obyvatele. Jak už bylo nastíněno, růst HDP nemusí nutně znamenat zvyšující se životní úroveň, například při nerovnoměrném rozprostření bohatství mezi obyvatelstvem.

2.6.1 Hranice růstu

Vedle ekonomického růstu se zkoumá ekonomický rozvoj, který ukazuje změnu rozsahu a kvality bohatství země. K tomu dochází, když část nově vyrobených statků není v daném období spotřebována, ale je akumulována v ekonomice. Pro ekonomický rozvoj je ekonomický růst předpokladem, avšak k vzestupu bohatství vést nemusí. Ekonomický růst musí dosáhnout specifických minimálních hodnot neboli dosahovat vyššího tempa než přírůstek obyvatelstva. Dále musí zabezpečit zdroje pro obnovu a udržování již dosaženého bohatství. Na této spodní hranici se jedná pouze o stagnaci ekonomiky neboli ekonomický růst bez ekonomického rozvoje (Lebiedzik et al., 2011).

Horní hranice růstu nastává při vyčerpání surovinových zdrojů. Vědeckotechnický pokrok však dlouhodobě umožňuje substituci nedostatkových zdrojů a přináší nové technologie, díky kterým lze snížit spotřebu nedostatkového zdroje. Můžeme tak hovořit o krátkodobých bariérách růstu namísto horních hranic růstu (Lebiedzik et al., 2011). Státy, jejichž ekonomika stojí na vývozu nerostných surovin, tak mají na výběr mezi investicemi do alternativních příjmů v budoucnosti nebo rizikem vyčerpání či nahrazení surovin vlivem technického pokroku.

Do omezení ekonomického růstu patří i bariéry růstu, které můžeme popsat jako nedostatek výrobních faktorů. Mezi tyto faktory patří pracovní síly, úroveň kvalifikace, suroviny či kapitál (Lebiedzik et al., 2011).

2.6.2 Zdroje ekonomického růstu

Zdroje ekonomického růstu se klasifikují odlišnými způsoby, kdy k jejich klasifikaci můžeme přistupovat podle jednotlivých vstupů či souhrnně. Jelikož však dochází k vzájemnému prolínání a ovlivňování jednotlivých zdrojů, je odlišení obou přístupů v praxi poměrně obtížné. Jednotlivé vstupy jsou odlišeny následovně: pracovní vstup, kapitálový vstup, půda. U druhého pojetí jsou rozlišeny zdroje růstu na extenzivní a intenzivní. Extenzivní zdroj růstu (kvantitativní), je rozšiřování disponibilních množství výrobních faktorů (práce, půda, kapitál). Intenzivní zdroj růstu (kvalitativní), je zlepšování kvality disponibilních výrobních faktorů a zvyšování jejich využití reflektující technický a technologický pokrok (Rojíček et al., 2016).

2.6.3 Měření ekonomického růstu

Ekonomický růst je měřen tempem růstu reálného hrubého domácího produktu a je vyjádřen následující rovnicí (Rojíček et al., 2016):

$$g_{HDP} = \frac{Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}}$$

kde g_{HDP} = tempo růstu reálného HDP

Y_t = reálný HDP v daném čase t

Y_{t-1} = reálný HDP v čase $t-1$

Reálný HDP je počítán ve stálých cenách neboli v cenách období, které je udáno jako základní. Jiným způsobem výpočtu je tzv. deflování nominálního HDP, vyjádřeného v cenách běžného období. Pomocí těchto dvou způsobů je HDP očištěno od inflačních

vlivů a stává se z něj reálný HDP (Jurečka, 2017). Daná definice nepoužívá konkrétní jednotku, výsledek je procentuální a tím pádem nezáleží na tom, v jaké měně HDP vyjadřujeme.

Dalším ukazatelem je tempo růstu produktu na jednoho obyvatele. Skrz tento ukazatel je eliminováno zkreslení výpočtů při porovnávání různých zemí, kde se tempa růstu obyvatel a tempa růstu produktu na jednoho obyvatele vyvíjejí odlišně. Vzorec výpočtu tempa růstu produktu na jednoho obyvatele, je vyjádřen níže uvedenou rovnicí. Z důvodu předpokladu shodného tempa růstu populace s tempem růstu množství práce je ve vzorci použito množství práce (Rojíček et al., 2016).

$$g_{HDP/obyv} = \frac{\frac{Y_t}{N_t} - \frac{Y_{t-1}}{N_{t-1}}}{\frac{Y_{t-1}}{N_{t-1}}}$$

kde $g_{HDP/obyv}$ = tempo růstu produktu na obyvatele

N_t = množství práce v čase t

N_{t-1} = množství práce v čase $t-1$

2.6.4 Produkční funkce

Základním metodologickým nástrojem pro zkoumání vlivu růstových faktorů na růst hrubého domácího produktu (HDP) jsou produkční funkce, které zachycují vztah mezi výstupem (HDP) a vstupy (výrobní faktory), které jsou nezbytné pro jeho výrobu.

Aparát produkčních funkcí nedokáže kvantifikovat vliv velkého množství různorodých faktorů, které na straně nabídky působí na růst reálného HDP, proto jednotlivé vazby zjednodušuje. I přesto však poskytuje alespoň přibližnou představu o kvantitativních změnách výrobních zdrojů a o růstu jejich produktivity (Rojíček et al., 2016).

Níže uvedená produkční funkce představuje základní a nejčastější formu produkční funkce. Popisuje vztah mezi dostupností výrobních faktorů, efektivností jejich využití, a potenciálním produktem. Závislost vypadá následovně (Mach, 2001):

$$Y^* = F(K, N, \kappa)$$

kde Y^* = potenciální produkt

K = kapitál (zahrnutý přírodní zdroje a půda)

N = práce

κ = úroveň používané technologie

Z definice vyplývá ovlivnění potenciálního produktu při zapojení většího množství vstupu výrobního faktoru, aniž by se zvýšila úroveň používaných technologií. Při zvýšení používaných technologií se následně také zvýší potenciální produkt, bez nutnosti zvýšení množství výrobního faktoru. Potenciální produkt se zvýší nejvíce, pokud bude zapojeno více výrobních faktorů a zároveň se zvýší úroveň technologií (Mach, 2001).

2.7 Makroekonomické ukazatele

Při nahlížení na ekonomiku státu a utváření si úplného obrazu o její vitalitě se nejčastěji zkoumají čtyři makroekonomické ukazatele, a to hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a platební bilance. Tyto makroekonomické ukazatele jsou užívány například v modelu magického čtyřúhelníku, který zobrazuje propojenost a vzájemný vliv daných prvků. Jak už bylo zmíněno, ekonomický růst je měřen tempem růstu reálného hrubého domácího produktu, avšak ekonomika státu je komplexní problematika, kterou nelze jednoduše modelovat. Vhodným příkladem nám může být magický čtyřúhelník, ekonomický nástroj pro hodnocení stavu ekonomiky. Ačkoliv se jednotlivé faktory ovlivňují, ne vždy se jedná o vliv pozitivní pro celkovou ekonomickou situaci. V praktické části budou data zkoumána nejen v souvislosti s hrubým domácím produktem, který byl již popsán, ale i s dalšími ukazateli, které jsou představeny v následujících kapitolách.

Inflace

Inflace je ekonomický jev, při kterém narůstá cenová hladina zboží a služeb v dané ekonomice za určité období. Jedná se o oslabení reálné hodnoty neboli kupní síly, které snižuje hodnotu peněz v dané ekonomice. Inflace může být způsobena různými faktory, jako je růst poptávky, zvýšení mezd nebo zvýšené náklady na výrobu. Existuje několik druhů měření inflace, přičemž každý poskytuje určité informace o změnách cenové hladiny v ekonomice. Pro vyhodnocování dat byl vybrán index spotřebitelských cen a deflátor HDP.

Inflace měřená indexem spotřebitelských cen (CPI) odráží roční procentní změnu nákladů průměrného spotřebitele na pořízení koše zboží a služeb, který může být pevně stanoven nebo měněn ve stanovených intervalech, např. jednou ročně. Obvykle se používá Laspeyresův vzorec (World Bank Open Data, 2024). Koš zboží a služeb zahrnuje položky, jako jsou potraviny, oblečení, bydlení, zdravotní péče, doprava apod. Tento index je často používán k měření inflace, kterou pocítí „obyčejní“ lidé, protože se zaměřuje na běžné výdaje.

Inflace měřená meziroční mírou růstu implicitního deflátoru HDP ukazuje míru změny cenové hladiny v ekonomice jako celku vzhledem k měření výkonu ekonomiky, kterým je HDP. Deflátor HDP je poměr mezi nominálním HDP a reálným HDP, vyjádřený v procentech.

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost označuje podíl pracovní síly, která je bez práce, ale je k dispozici a hledá zaměstnání. Definice pracovní síly a nezaměstnanosti se však v jednotlivých zemích liší. Standardní definice nezaměstnaných osob je taková, že se jedná o osoby bez práce, které v nedávné minulosti hledaly práci a v současné době jsou k dispozici pro práci, včetně osob, které ztratily zaměstnání nebo dobrovolně opustily zaměstnání. Mezi nezaměstnané se počítají i osoby, které práci nehledaly, ale mají sjednanou budoucí práci. Některé nezaměstnanosti se nelze vyhnout. V každé době jsou někteří pracovníci dočasně nezaměstnaní mezi jednotlivými zaměstnáními, protože zaměstnavatelé hledají vhodné pracovníky a pracovníci hledají lepší práci. Jako základ pro tento ukazatel slouží pracovní síla neboli ekonomicky aktivní část obyvatelstva, nikoliv celkové obyvatelstvo (World Bank Open Data, 2024). V rámci zpracování dat bude počítáno s procentuálním podílem z celkové pracovní síly.

Nezaměstnanost je jedním z klíčových měřítek při sledování udržitelného rozvoje, ať už v otázce inovací či rozvoji konkurenčních výhod založených na lidském kapitálu. Problémem však zůstává určitá nejednoznačnost ukazatele. Například nízká nezaměstnanost může paradoxně skrývat značnou chudobu v zemi. Důvodem může být chybějící sociální podpora od státu a tím pádem lidé raději volí jakoukoliv možnou práci nežli žádnou. Na straně druhé se pak vysoká míra nezaměstnanosti může vyskytovat v ekonomicky vyspělých zemích, kde si lidé mohou dovolit čekat na pro ně vhodnou pracovní pozici.

Zároveň existují země, kde je nezaměstnanost téměř kulturním aspektem. Například státy jižní Evropy mají dlouhodobý trend ve vysoké míře nezaměstnanosti mladých lidí. Z těchto důvodů je obtížné srovnávat různé ekonomiky, a proto je nutné na výsledky v praktické části nahlížet s určitým odstupem.

Platební bilance

Platební bilance je jeden z nejvýznamnějších ukazatelů postavení státu v rámci mezinárodního prostředí. Slouží k zachycení veškerých ekonomických transakcí mezi daným státem a státy ostatními v daném období. Například u teorie magického čtyřúhelníku se nejčastěji využívá běžný účet platební bilance při popisování ekonomického stavu státu. V rámci této práce bude zkoumáno saldo běžného účtu a přímé zahraniční investice, které spadají pod finanční účet platební bilance. Pod běžný účet spadají tyto položky: obchodní bilance, bilance služeb, prvotní důchody a druhotné důchody.

2.8 Analýzy vlivu politické stability na ekonomický růst v literatuře

Politická nestabilita a ekonomický růst

Alberto Alesina, Sule Ozler, Nouriel Roubini a Phillip Swagel publikovali v roce 1996 studii s názvem „Political Instability and Economic Growth“. Využitá data zahrnují 113 zemí, mimo země bývalého Sovětského svazu. Přibližně u poloviny zemí se zkoumala data z let 1950 až 1982 a u zbytku zemí z let 1960 až 1982. Mezi jejich zjištění patřilo, že politická nestabilita snižuje ekonomický růst obzvlášť v případě neústavních změn v exekutivě, jako jsou převraty, nebo v případě změn, které výrazně mění ideologické složení exekutivy. Naopak vliv nestability na růst je méně výrazný u pravidelných a častých výměn výkonné moci, typických u demokracií. Do jisté míry a s určitými výhradami bylo také zjištěno, že nízký ekonomický růst zvyšuje pravděpodobnost střídání vlád. Dále nebyly nalezeny rozdíly v růstové výkonnosti mezi demokratickými a nedemokratickými státy (Alesina et al., 1996).

Podkopává růst politická nestabilita, finanční nestabilita a zhoršování životního prostředí? Důkazy ze států iniciativy „Pásmo a stezka“

V roce 2022 byla publikována studie s názvem „Do political instability, financial instability and environmental degradation undermine growth? Evidence from belt and road initiative countries“, jejímž autorem je Junaid Ashraf. Studie se zabývá dopadem

politické nestability, finanční nestability a zhoršování životního prostředí na ekonomickou komplexnost (EC) se zaměřením na státy iniciativy „Pásma a stezka“ (BRI) nebo také „Nová hedvábná stezka“ v letech 1984 až 2019. Ve studii byla využita ekonomická komplexnost, jelikož dle autora EC lépe předpovídá budoucí růst a vzorce rozvoje a koreluje se zvýšenou schopností vytvářet a vyvážet širokou škálu sofistikovaných položek. EC nabízí celosvětově srovnatelnou míru výrobní kapacity v závislosti na souboru statků obsažených v ekonomických rámcích daného státu (Ashraf, 2022).

S využitím dvoustupňové analýzy zobecněné metody momentů (GMM) byla zjištěna pozitivní korelace mezi institucionální stabilitou a ekonomickou komplexností v zemích BRI. V zemích se silnou institucionální stabilitou je vyšší pravděpodobnost vyšší úrovně EC, která může podpořit dlouhodobý hospodářský růst. Studie potvrzuje, že silné instituce ovlivňují EC tím, že podporují akumulaci lidského kapitálu, směřují zdroje do produktivních činností a podporují kreativní podnikání. Institucionální stabilita je spojena se snížením zhoršování životního prostředí. Země se silnou institucionální stabilitou mohou minimalizovat znečištění, což vede ke zvýšení ekonomické komplexnosti a zároveň ke snížení dopadu na životní prostředí. Mírná omezení ekonomické svobody jsou pozitivně spojena se zvýšenou EC. Vyšší ekonomická svoboda zvyšuje produktivitu investic a podporuje strukturální změny směrem k produktivním činnostem (Ashraf, 2022).

Výzkum zdůrazňuje, že institucionální nestabilita brání přechodu od technicky zaostalých k vyspělým ekonomikám v mnoha rozvojových zemích. Pro usnadnění zásadní ekonomické transformace a posílení výrobních kapacit se doporučuje inkluzivní institucionální stabilita. Tvůrcům politik se doporučuje, aby si uvědomili roli institucionálních změn ve strukturální transformaci zejména v rozvíjejících se zemích (Ashraf, 2022).

2.9 Příklady států s charakteristickou délkou vlád

Cílem práce je pomocí statistických metod porovnat, jak dlouhá doba vlády je pro hospodářský růst nejvýhodnější, tedy při jak dlouhých intervalech stability dochází k nejlepším hospodářským výsledkům. Předpokladem této teorie je určitá středně dlouhá doba vlády, která vede k ekonomickému růstu. Pokud se však podíváme na politickou historii určitých států, zjistíme, že existují případy, které této teorii nenasvědčují. Níže si

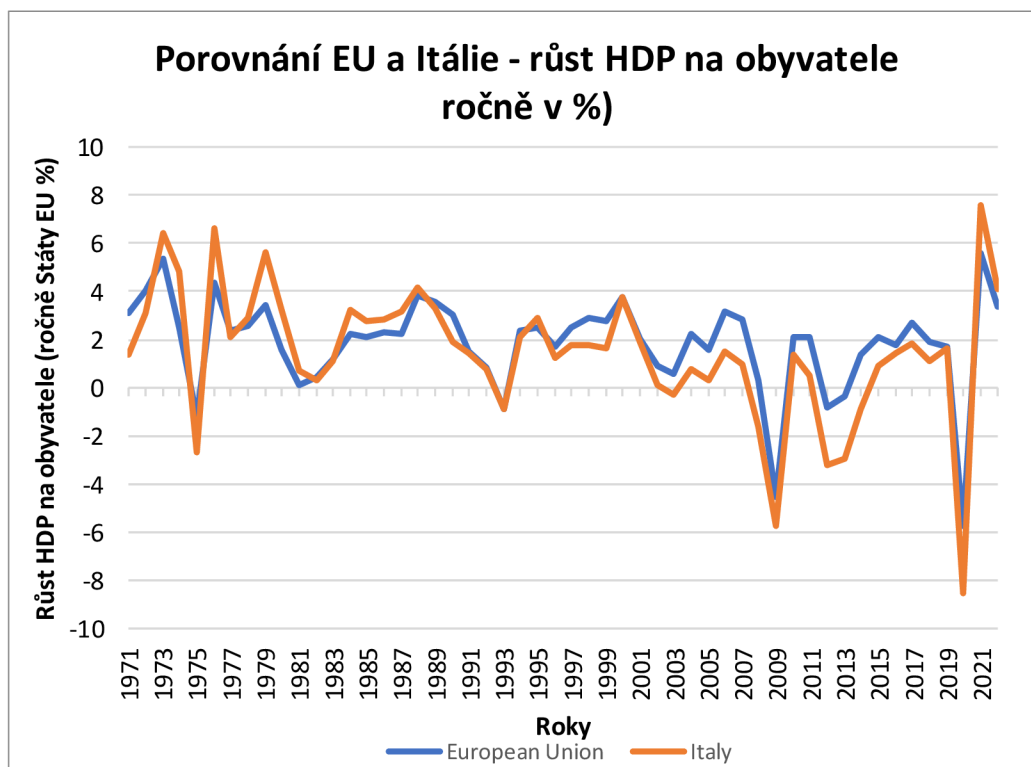
rozebereme příklady jednotlivých států, kde se například i přes časté změny vlád daří dosahovat ekonomického růstu.

Itálie

V Itálii se od roku 1946 vystříдалo 68. vlád. Vláda se tak v průměru měnila každých 13 měsíců. Dle hypotézy, na které tato práce stojí, že krátké vlády postrádají čas a prostor na klíčové reformy a stabilizování ekonomického prostředí, a jejich časté změny přináší i ekonomickou nejistotu, se tak Itálie stává zajímavým předmětem zkoumání.

Na grafu 1 můžeme vidět, že mezi lety 1973 až 1988 měla Itálie téměř každý rok vyšší tempo růstu HDP na obyvatele než Evropská unie. Od roku 1989 byla situace vyrovnaná a až na přelomu tisíciletí, začalo tempo růstu HDP na obyvatele Itálie oproti EU stagnovat. Pokud se podíváme na průměrnou dobu vlády v letech 1970 až 1988, doba změny vlády byla průměrně 530 dní. V období, kdy se tempo růstu Itálie a EU téměř rovnalo, byla průměrná doba vlády 543 dní. Mezi lety 2011 až 2022, kdy EU Itálii předčila, byla průměrná doba vlády 821 dní. Podle dat by se téměř zdálo, že ekonomické situaci Itálie spíše vyhovuje častá změna vlády před delší časovou periodou změny vlády. V případě Itálie drobné změny koalic neznamenaají žádnou významnou míru skutečné politické nestability.

Graf 1: Porovnání EU a Itálie – růst HDP na obyvatele (ročně v %)

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Japonsko

Opačným případem politické situace, než je Itálie, je Japonsko, kde jsou vlády u moci v řádech let až desetiletí. Liberální demokratická strana vládla v Japonsku mezi lety 1955 až 2009 54 let, vyjma let 1993-1994, kdy došlo k rozkolu strany, což vedlo k vytvoření koaliční vlády bez LDP. K moci se LDP vrátila v roce 2012 a je u moci doposud.

Tabulka 1: Seznam vlád Japonska od roku 1946

Vláda	Roky vlády	Počet let u moci
GHQ/SCAP	1946-1952	6
Liberální strana (LP)	1952-1955	3
Liberální demokratická strana (LDP)	1955-2009	54
Demokratická strana Japonska (DPJ)	2009-2012	3
LDP	2012 - současnost	12

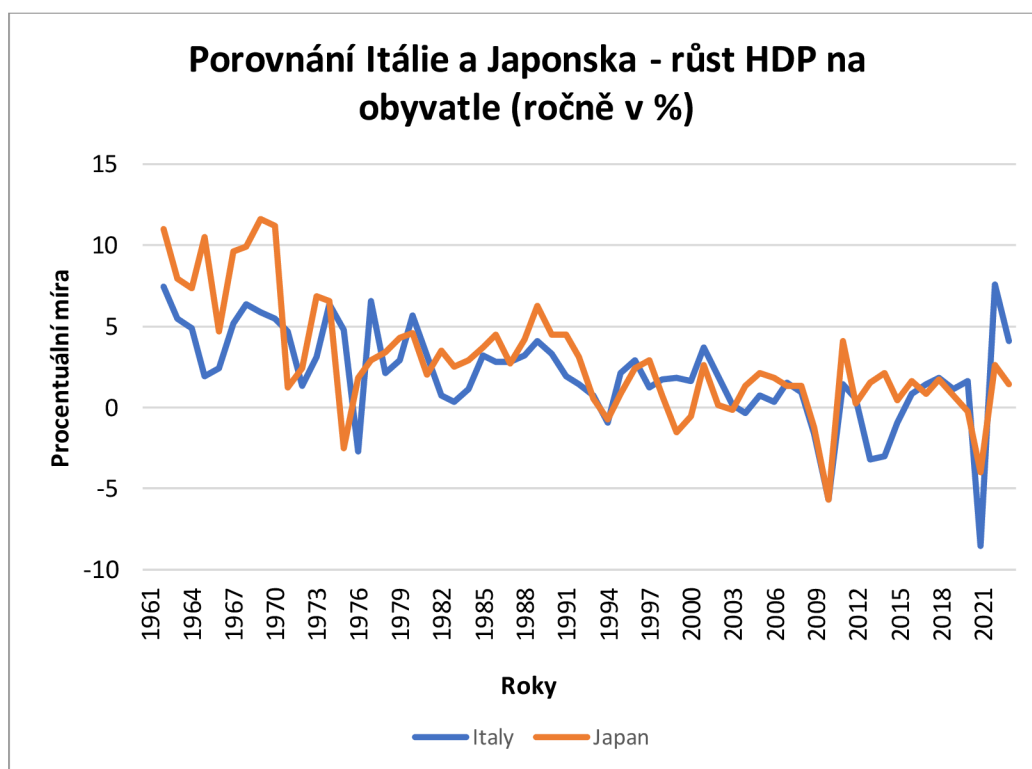
Zdroj: vlastní zpracování

Nejvyšších hodnot dosáhlo Japonsko v roce 2012 a to 49145,3 USD (World Bank Open Data, 2024). Po roce 2012 nastal pokles, což byl ten samý rok, kdy se změnila vláda a k moci se zpět dostala strana LDP.

Na grafu 2 je porovnání tempa růstu HDP na obyvatele u Itálie a Japonska. Ačkoliv jsou politické situace obou států diametrálně odlišné, trend tempa růstu je v zásadě podobný, liší se pouze velikostí hodnot. Pokud míry růstu HDP na obyvatele Itálie a Japonska vykazují navzdory rozdílné politické situaci podobné trendy, naznačuje to, že na obě země mohou mít srovnatelný vliv určité globální ekonomické faktory. I když se konkrétní hodnoty mohou lišit, paralelní trend naznačuje společné vlivy na jejich ekonomickou výkonnost. Itálie i Japonsko jsou integrovány do světové ekonomiky. Změny mezinárodních ekonomických podmínek, jako jsou výkyvy cen komodit, dynamika obchodu nebo globální hospodářský růst, mohou ovlivnit oba státy. Společné globální výzvy, jako jsou finanční krize, pandemie nebo geopolitické napětí, mohou mít rozsáhlé hospodářské důsledky a ovlivnit více zemí současně.

Toto srovnání nepodporuje hypotézu této práce. Dva státy, kde se politická situace odvíjela naprosto odlišně, přesto tempo růstu HDP na obyvatele vykazuje stejné trendové ukazatele. Obecně můžeme uvažovat, že „velký“ trend je dán globálně, ale „menší“ trend může být dán stabilitou vlády.

Graf 2: Porovnání Itálie a Japonska – růst HDP na obyvatele (ročně v %)

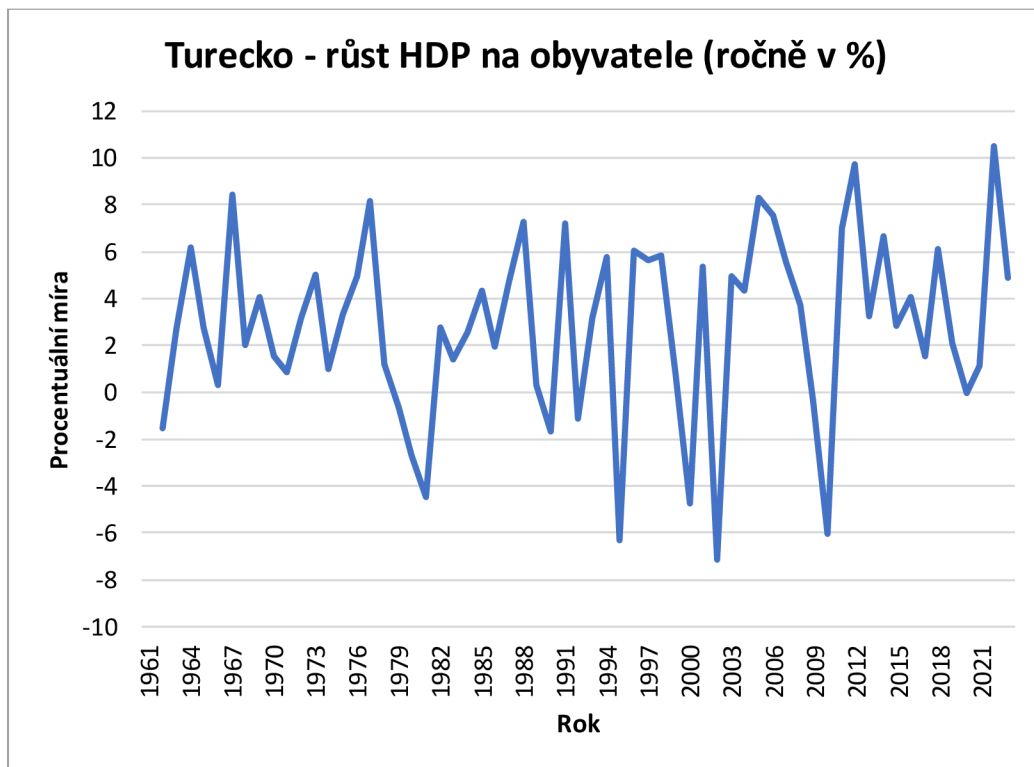
Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Turecko

Časté změny koalic jsou ukazatelem základních politických nepokojů, které v případě Turecka vyvrcholily vojenským převratem v roce 1980. V letech 1960-2022 prošlo Turecko složitým politickým obdobím, které se vyznačovalo vojenskými intervencemi, přechodem k civilní vládě a od roku 2002 dominancí Strany spravedlnosti a rozvoje (AKP). Vojenské převraty v letech 1960, 1971 a 1980 znamenaly období autoritářské vlády, zatímco v roce 2000 kladla AKP důraz na ekonomické reformy. Významnými událostmi byly politická polarizace, protesty v parku Gezi v roce 2013 a neúspěšný pokus o převrat v roce 2016. Ústavní referendum v roce 2017 schválilo změny, které Turecko převedly z parlamentního systému na prezidentský, čímž se v rukou prezidenta soustředilo více moci.

Na grafu 3, kde je znázorněn růst HDP na obyvatele v Turecku, můžeme vidět velké výkyvy mezi kladnými a zápornými hodnotami tempa růstu. V rozmezí několika málo let byly výkyvy pravidelně v řádech několika procentních bodů.

Graf 3: Turecko – růst HDP na obyvatele (ročně v %)

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V Itálii a Japonsku přetrvává demokracie, a i v případě předčasných voleb je zachován ústavní pořádek a nejde tedy o hluboké strukturální politické změny. V případě Turecka vidíme změny ve struktuře státu a veliké změny v růstu HDP, jde tedy o hlubší úroveň nestability než pouhá výměna vlády. Tato nestabilita přesahuje rámec běžné výměny vlády a naznačuje přechod k hlubokým strukturálním proměnám, které mohou ovlivnit nejen politický prostor, ale i ekonomický vývoj země.

3 Cíl a metodika práce

3.1 Cíl práce

V rámci praktické části zkoumáme, zda existuje souvislost mezi dobou vlády a ekonomickým vývojem země, tedy zda vhodným nastavením doby vlády mohou být ekonomické výsledky zlepšeny. Cílem práce je pomocí statistických metod porovnat, jak dlouhá doba vlády je pro hospodářský růst nejvýhodnější, tedy při jak dlouhých intervalech stability dochází k nejlepším hospodářským výsledkům.

3.2 Metodika práce

3.2.1 Literární rešerše

V první části byl vymezen teoretický rámec dané problematiky na základě zahraniční i české odborné literatury. Byly vylíčeny poznatky týkající se politické stability a jejího vlivu na ekonomický růst, role demokracie v této problematice a specifické situace států, jejichž politická situace je průměrnou dobou vlády specifická. Dále byly popsány zkoumané ekonomické ukazatele a jejich vzájemná provázanost. Do daného rámce byly zařazeny i analýzy vlivu politické stability na ekonomický růst v literatuře, které zkoumaly podobnou problematiku a jejichž výstupy byly zajímavým přínosem.

3.2.2 Příprava dat

Pro statistické vyhodnocení je určitá podobnost skupin zkoumaných dat zásadní. Proto byly vybrány země Evropské unie (dále jen EU), momentálně se tak jedná o 27 států. Hlavním důvodem výběru této skupiny států jsou jejich podobnosti, způsobené historickými, geografickými, politickými, ekonomickými a kulturními faktory. Státy EU mají často vzájemně propojenou historii, například skrz Římskou říši nebo období kolonialismu. Stejně tak sdílí společný kulturní základ vycházející z antiky a křesťanské tradice. Tato historická propojení vedla ke sdíleným vlivům. Zároveň sdílejí určité geografické rysy, jako je podobná topografie, nebo podobné klima. Tyto podobnosti mohou ovlivnit zemědělství, životní styl obyvatel, sdílený technologický pokrok a další.

Většina států EU sdílí určité společné hodnoty, jako je demokracie, právní stát, lidská práva a tržní ekonomika. Díky vytvoření jednotného trhu a společné měny (eurozóna) jsou jejich ekonomiky ještě více provázané. Společný trh, svoboda osob i firem dávají státům EU velmi srovnatelné šance k dosažení ekonomického růstu a je pouze na nich,

jak tyto srovnatelné šance využijí. Zároveň má EU rozsáhlý systém právních předpisů, které jsou závazné pro všechny členské státy, což vede k podobným právním postupům. Země EU spolupracují v rámci různých politických institucí a fór, jako je Evropská rada, Evropský parlament, Rada EU a další. Tato spolupráce může vést k podobným politickým agendám a strategiím.

Vzhledem ke společenské stabilitě těchto zemí, kdy se vlády mění demokratickým způsobem, a politické změny probíhají v právním rámci, typicky nedochází k extrémním obrátům směřování států, jako se děje v případě méně stabilních států nebo u vojenských převratů. Pokud by byly srovnány státy ve velmi různé geopolitické a hospodářské situaci, efekt způsobu vlády by se dal obtížně posoudit. Mezi faktory, které by se v takové situaci musely posuzovat, by mohly být například územní spory se sousedním státem a tím pádem vynakládání velkého množství finančních prostředků na obranu. Dalším faktorem mohou být země, pro které je obtížnější exportovat kvůli clům, či dokonce jsou na tyto země uvaleny sankce.

Časové rozmezí je od roku 1990 až 2022. U některých států je rozmezí od roku 1987, a to v unikátních případech, kdy vlády zvolené v letech 1987, 1988, 1989, svou vládou zasáhly do zkoumaného intervalu. Tento časový interval byl vybrán hlavně na základě historických okolností. Mezi ně patří rozpad SSSR či pád Berlínské zdi. Rozpad Sovětského svazu a pád komunistických režimů ve východní Evropě v letech 1989-1991 znamenal konec éry studené války a zapojení bývalých socialistických států do evropské integrace. Tyto události vedly k novému světovému pořádku a 90. léta se stala obdobím růstu globalizace. Významnou roli hrál i technologický pokrok, zejména v oblasti informačních technologií a telekomunikací, což vedlo k vzestupu mezinárodních korporací a integraci světové ekonomiky. Vyjímaje konfliktů na Balkáně a Ukrajině je toto období v Evropě velmi bezpečné a stabilní, tedy vhodné pro zkoumání ekonomických výsledků vládnutí bez dramatických vlivů vnějších okolností.

3.2.3 Změny vlád

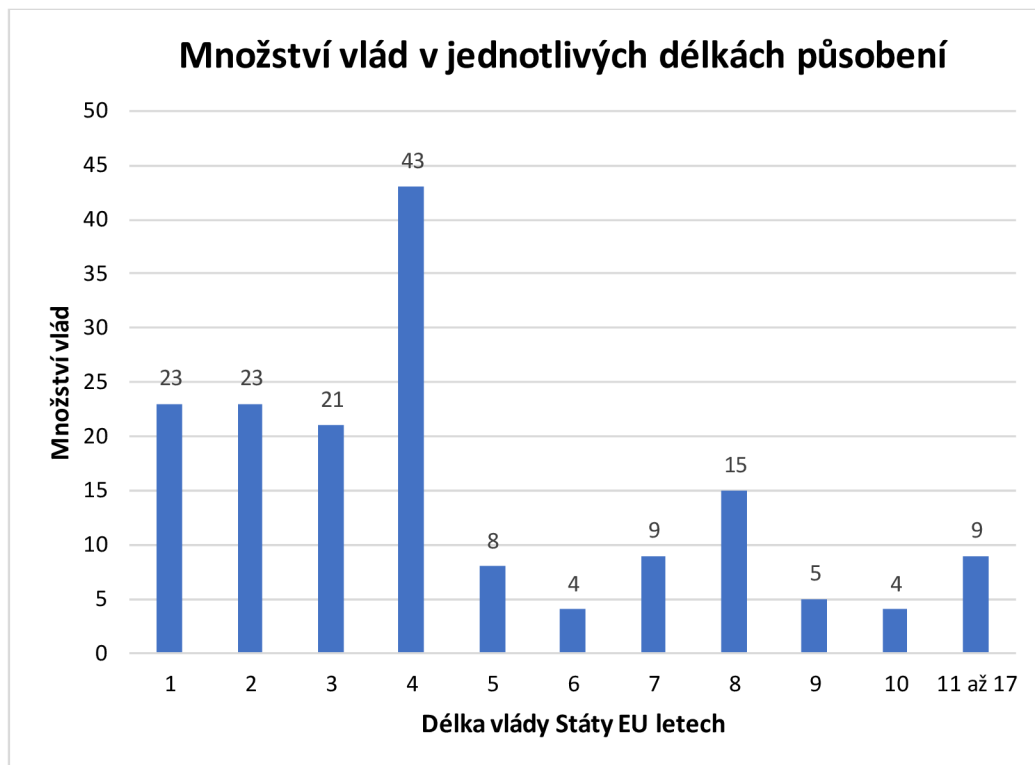
Při shromažďování dat v rámci změn vlád daných států byla za změnu vlády považována situace, kdy současná vládnoucí moc přechází z jedné politické entity nebo strany na jinou. Jako příklad uvedeme situaci, kdy byl do vedení zvolen premiér stejné strany, jako byl premiér předchozí, a koalice zůstala z větší části stejná, to za změnu považováno nebylo. Pokud byl zvolen premiér jiné strany, než byl premiér předchozí,

a koalice byla z části změněna, to už za změnu považováno bylo. U parlamentní demokracie a koaličních vlád je tato problematika místy nejednoznačná a musí být posouzena individuálně.

Jak vyplývá z práce Valerie Bunce (1980), změna vlády v některých případech znamená velkou změnu rozpočtové i jiné politiky, ale v některých případech nikoli. Pro účel naší analýzy tedy předpokládáme, že i po skončení mandátu bude několik let ovlivněno politikou předchozí vlády, ať už schválenými zákony, rozpočtovou politikou či personální politikou při obsazování významných státních zaměstnanců. Přesné určení toho, po kolika letech vliv vlády vystřídají rozhodnutí nové vlády, je nesmírně specifický problém a vyžadovalo by srovnání nejen vládních prohlášení, ale i studium reálných kroků po nástupu všech zkoumaných vlád. Tato analýza by však řádově překročila rozsah diplomové práce, a proto jako odhad počtu let zachování vlivu politiky předchozí vlády počítáme s třemi roky po ukončení mandátu.

Celkem datová skupina obsahuje 162 vlád, které se vystřídaly v daném časovém rozmezí. Délky vlád jsou v intervalu 1 rok až 17 let, přičemž roky 11 až 17 byly sloučeny do intervalu z důvodu malé testovací skupiny. Na grafu níže je znázorněno množství vlád při určité délce trvání vlády. Největší množství vlád bylo u moci čtyři roky, poté jeden a dva roky a následně byly vlády u moci nejčastěji tři roky. Naopak nejméně vlád působilo 6 a 10 let.

Graf 4: Množství vlád v jednotlivých délkách působení

Zdroj: vlastní zpracování

3.2.4 Ekonomické ukazatele

Data týkající se ekonomických ukazatelů byla čerpána z World Bank Open Data (2024). Posuzované hodnoty ukazatelů jsou z období od roku 1990 až 2022. Vyhodnoceny byly ukazatele:

- HDP na obyvatele,
- tempo růstu HDP na obyvatele,
- inflace měřena deflátořem HDP,
- inflace měřena indexem spotřebitelských cen,
- saldo běžného účtu,
- přímé zahraniční investice čistý příliv,
- přímé zahraniční investice čistý odliv,
- nezaměstnanost.

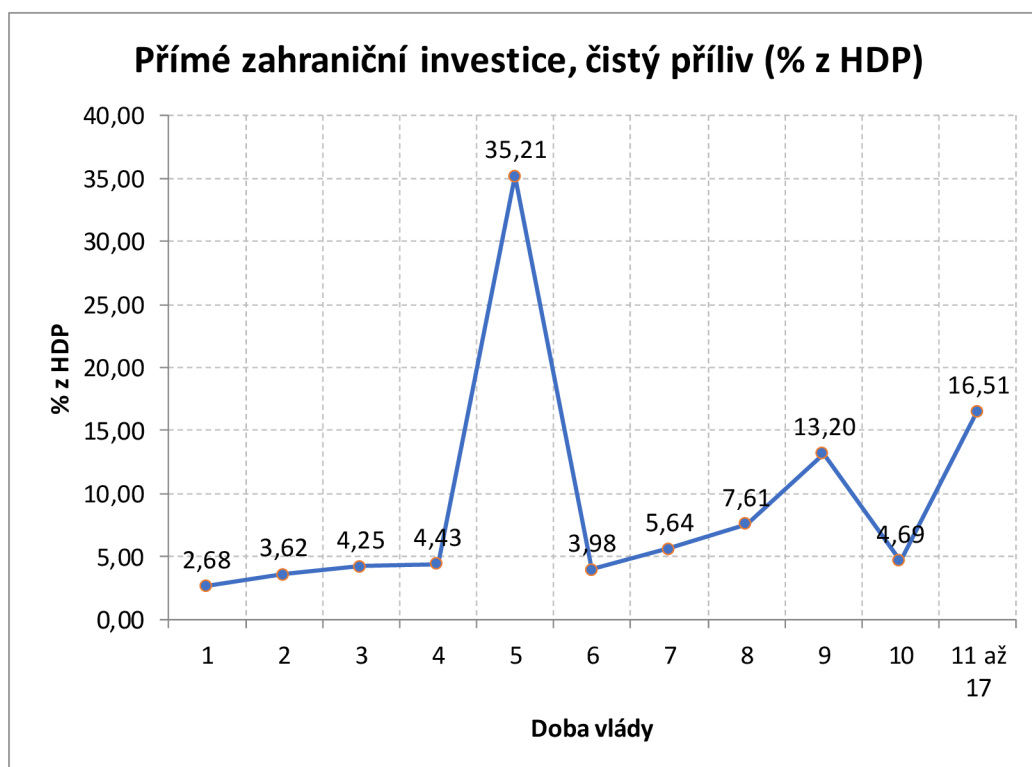
3.2.5 Čištění dat

Mezi lety 1991 až 1995 probíhala chorvatská válka za nezávislost, a proto v tomto období většina hodnot ekonomických ukazatelů Chorvatska chybí. Výjimkou je inflace (CPI), jejíž hodnoty musely být odstraněny, protože se jednalo o nestabilní okolnost, a protože hodnoty inflace nabývaly několika násobku průměrných hodnot zbylých let.

Dále se při vyhodnocování dat ukázalo, že hodnoty pětiletých vlád jasně vyčnívají nad zbylými dobami vlád. Nejvíce zřejmé byly tyto výkyvy u přímých zahraničních investic, jak je vidět na grafech níže. Pětileté vlády se od ostatních lišily v řádech desítek procent. Při přezkoumání dat bylo zjištěno, že dvě z pětiletých vlád jsou ze státu Kypr. Kypr byl ve zkoumaném období daňovým rájem a v dobách těchto vlád docházelo k hojnému přesídlování firem na Kypr kvůli nižším daním. V době, kdy tomu začalo být zamezováno, tyto „investice“ mizí. Při zahrnutí daňového ráje se tak data vychýlila. Na grafech níže jsou zobrazena data včetně dat z Kypru a poté bez nich.

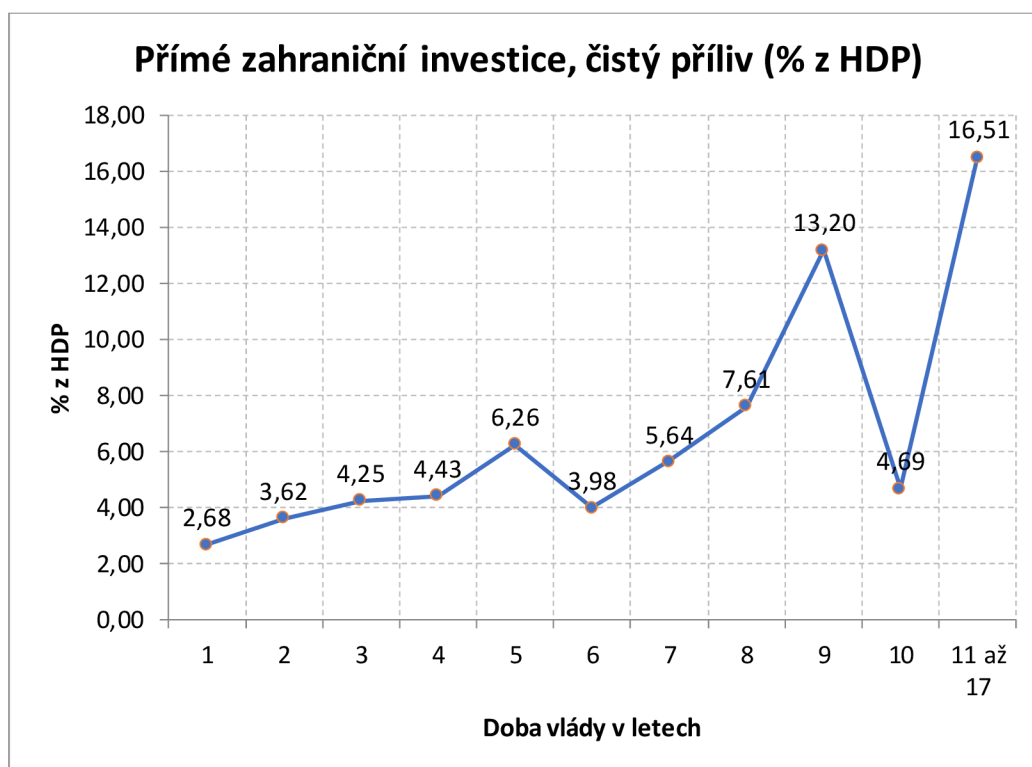
Jelikož se nejednalo o hospodářský výsledek, který by byl udržitelný, byly dané hodnoty pětiletých vlád Kypru odstraněny u všech ekonomických ukazatelů.

Graf 5: Přímé zahraniční investice před vyjmutím pětiletých vlád Kypru

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Graf 6: Přímé zahraniční investice po vyjmutí pětiletých vlád Kypru

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

3.2.6 Využité statistické metody

Při analýze výsledků byla porovnána data změn vlád v jednotlivých státech od roku 1990 až 2022 s hodnotami ekonomických ukazatelů příslušících jednotlivým vládám. Nejprve bylo provedeno testování pomocí Studentova t-testu k určení významnosti korelace mezi dobami vlád a jednotlivými ekonomickými ukazateli. Následně byla provedena testování dvoufaktorovou ANOVOU, kde prvním faktorem byly „ekonomické ukazatele“ a druhým faktorem byla „doba vlády“, kdy byla zjišťována existence vlivu doby vlády na ekonomické ukazatele. Následně byla ANOVA použita s faktory „doby vlády“ a „státy příslušných vlád“ pro zjištění jejich vlivu na jednotlivé ekonomické ukazatele. Všechny testy byly hodnoceny na standardně volené hladině významnosti 5 %. S ohledem na množství dat a centrální limitní větu lze předpokládat, že data sledují normální rozdělení. Testování bylo provedeno v programu Statistica.

Nejprve byl určen Pearsonův korelační koeficient, který měří sílu lineární závislosti mezi dvěma veličinami. Tento koeficient byl následně testován t-testem pro zjištění jeho významnosti. Při testování korelačního koeficientu t-testem tak zjišťujeme, zda je jeho hodnota statisticky významně odlišná od nuly.

Korelace odhaluje asociaci mezi dvěma proměnnými, v našem případě jednotlivé ekonomické ukazatele a doby vlády. Tato asociace však v sobě může zahrnovat vliv jiných veličin, které nejsou začleněny do modelu, avšak jsou s vysvětlujícími modelovými veličinami (s dobou vlády) korelovány a zároveň mají vliv i na vysvětlovanou proměnnou (ekonomický ukazatel). Dvoufaktorová ANOVA tyto nedostatky částečně redukuje: v našem případě zahrnutím proměnné stát – vysvětlujeme tedy variabilitu „ekonomické veličiny“ pomocí variability „doby vlády“, toto vysvětlení je však již očištěno o variabilitu způsobenou rozdíly mezi státy.

Analýza rozptylu je druh statistického testování hypotéz, kterou užíváme v případě, kdy hypotézy sestávají z více než dvou sledovaných skupin, u nichž známe střední hodnotu. Nulová hypotéza značená H_0 předpokládá, že všechny skupiny mají stejnou střední hodnotu. Alternativní hypotéza značená H_A předpokládá, že alespoň mezi dvěma středními hodnotami existuje statisticky významný rozdíl. Dvoufaktorová ANOVA pracuje s více faktory a jejich kombinacemi (Hendl, 2012).

4 Vlastní výzkum

Nejprve byl každé vládě přiřazen interval jejího „efektu“, kdy bylo počítáno s legislativním zpožděním jejich úkonů a zároveň prodloužení efektu i po skončení mandátu. To znamená, že „efekt“ začal rok poté, co byla vláda zvolena, a trval ještě tři roky po jejím ukončení mandátu. Pokud například vláda působila od roku 2000 do roku 2005, tak její „efekt“ začal v roce 2002 a skončil v roce 2008. Ekonomické ukazatele pak byly navázány na roky efektu vlády, s odkazem na reálnou dobu vlády. Pro vlády vládnoucí daný interval byl spočten průměrný výsledek. Následně byly zkoumány průměry efektů vlád, které vládly stejně dlouhou dobu.

Obrázek 1: Příklad změn vlád a jejich efektu

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
1	1	1	1							
			1	1	1	1	1	1	1	
									1	1

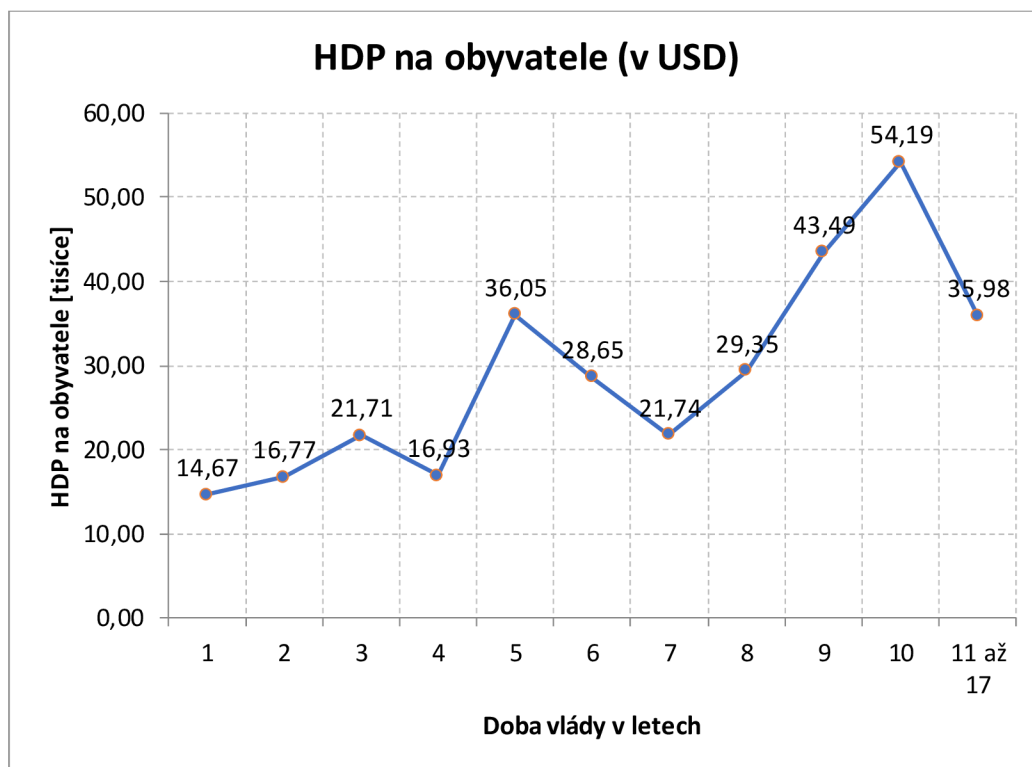
Zdroj: vlastní zpracování

4.1 Doba vlády v porovnání s jednotlivými ekonomickými ukazateli

Doba vlády v porovnání s HDP na obyvatele

V grafu níže je vyobrazeno HDP na obyvatele v tisících USD pro jednotlivé délky vlád. Je možné sledovat konstantní růst s častými výkyvy. Například zatímco u čtyřletých vlád dosáhlo HDP na obyvatele 16928 USD, u vlád pětiletých je to 36047 USD, což je víc jak dvojnásobek. Výkyvy se zde dají vysvětlit podobně jako u investic v rámci Kypru, kdy jsou data ovlivněna jedinou zemí. V tomto případě je to Lucembursko, během jehož pětileté vlády, bylo dosaženo HDP na obyvatele 69242 USD. Tento údaj tak poměrně zkreslil hodnoty zbylých pětiletých vlád. Obecně by se však z grafu dalo říci, že pro HDP na obyvatele je lepší delší interval doby vlády nežli krátký.

Graf 7: Doba vlády v porovnání s HDP na obyvatele

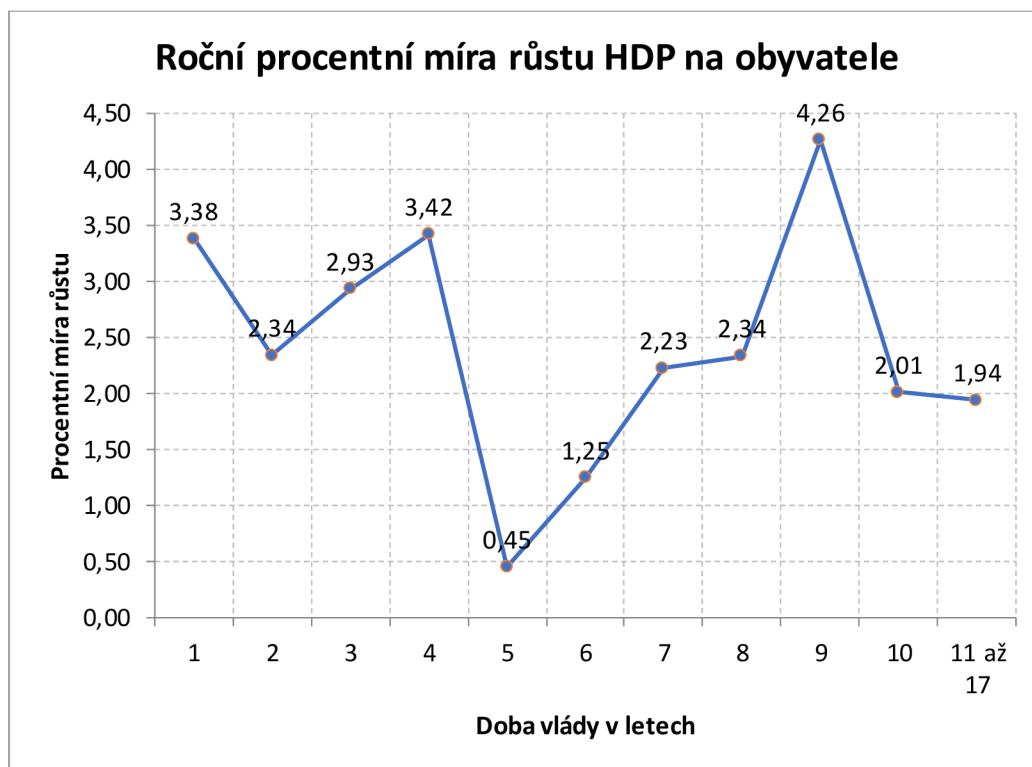

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Doba vlády v porovnání s růstem HDP na obyvatele

Při srovnání grafu č. 7 a grafu č. 8, který zobrazuje roční procentní míru růstu HDP na obyvatele pro jednotlivé doby vlád, nás může překvapit značný rozdíl v trendu. Zatímco u HDP na obyvatele je vidět konstantní růst s častými výkyvy, růst HDP na obyvatele žádný trend nesleduje, jak je vidět na grafu níže. Největší procentuální rozdíl je mezi pětiletou a devítiletou dobou vlády, kdy za pětiletých vlád byl průměrný růst HDP 0,45 % a u devítiletých 4,26 %.

Graf 8: Doba vlády v porovnání s růstem HDP na obyvatele

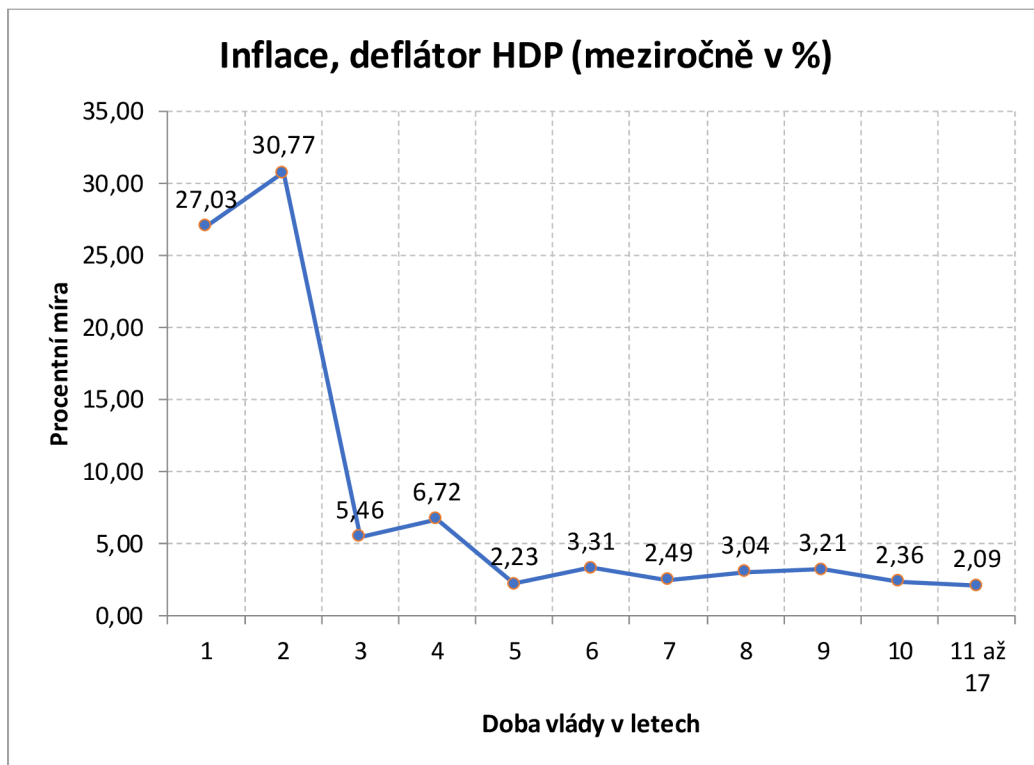

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Doba vlády v porovnání s inflací (deflátor HDP & CPI)

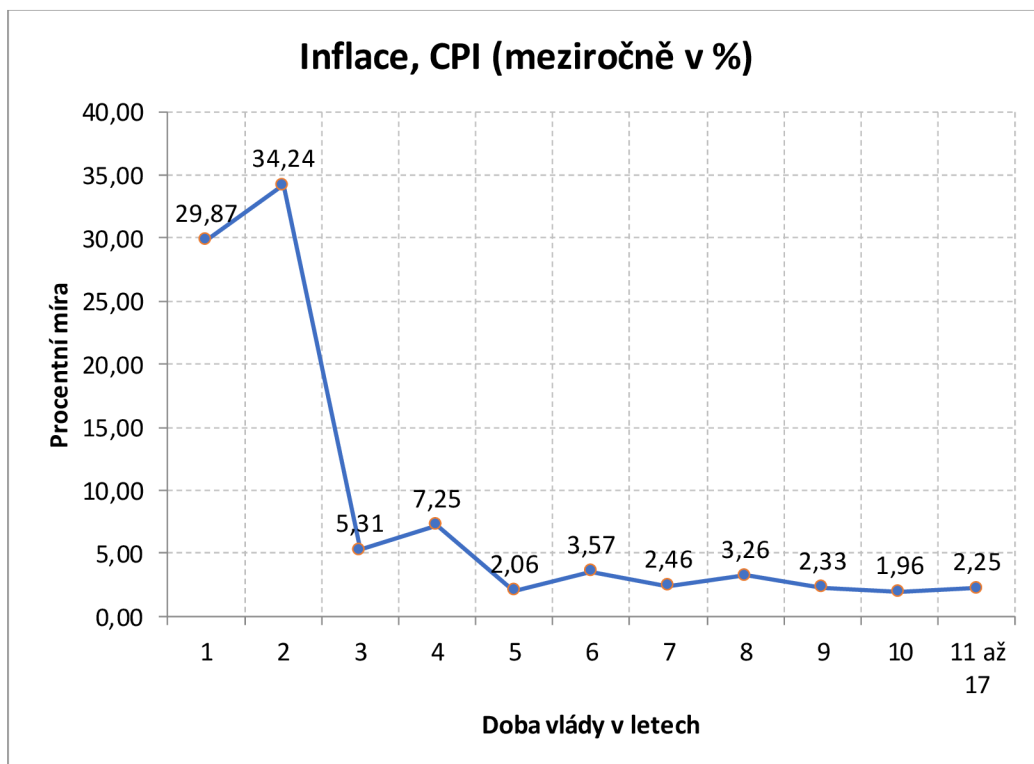
Při sledování vztahu mezi inflací vypočítanou za pomoci deflátoru HDP či CPI a dobami vlády můžeme sledovat významný skok od tříleté doby vlády dále. Na grafech níže je vidět, že vlády v délce jednoho a dvou let jsou v boji proti inflaci mnohem méně efektivní. Pro efektivní řešení inflace se nabízí udržet vládu ideálně více jak pět let.

Graf 9: Doba vlády v porovnání s inflací, deflátor HDP

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Graf 10: Doba vlády v porovnání s inflací, Index spotřebitelských cen

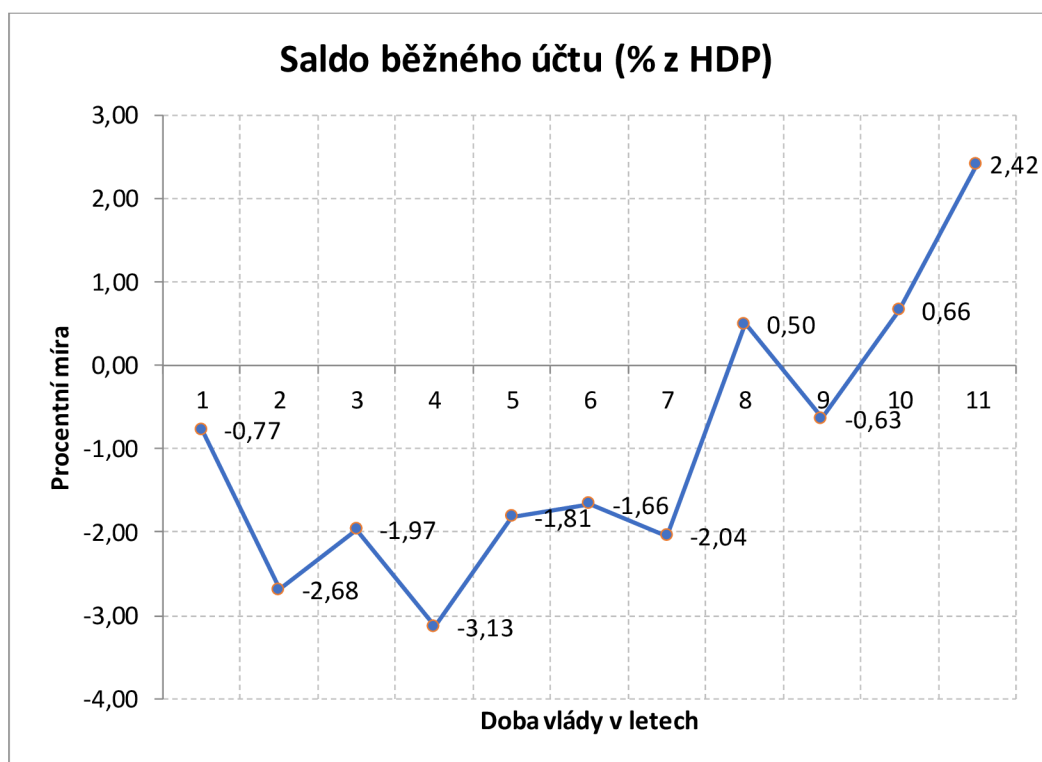
Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Doba vlády v porovnání se saldem běžného účtu

Graf 11 zobrazuje vztah mezi saldem běžného účtu v procentech z HDP a jednotlivými dobami vlád. Trend je rostoucí, a dokonce saldo nabývá pozitivních hodnot až v osmém roce délky vlád. Vláda může ovlivnit saldo běžného účtu prostřednictvím různých politik a opatření, jako je fiskální či monetární politika, tarify, kvóty nebo také politika zaměstnanosti a další. Zásadní položkou běžného účtu je export a import zboží a služeb. Příkladem vlivu vlády na saldo tohoto účtu je devalvace a revalvace měny. To lze uvést i jako dobrý příklad již zmiňovaného vzájemného vlivu ekonomických faktorů na sebe samotné. Pro podpoření exportu může vláda v rámci monetární politiky učinit devalvaci měny a tím učinit zboží a služby daného státu více atraktivní pro zahraničí. Ačkoliv by se to mohlo zdát jako snadné řešení, revalvace měny může snížit riziko přehřátí ekonomiky a s ním spojený růst inflace. Je třeba dodat, že kvůli projektu společné měny mnoho států omezilo svou měnovou politiku ve prospěch stability a zjednodušení mezistátního obchodu pro občany států EU.

Z hodnot na grafu se zdá býti dlouhá vláda příhodnější pro saldo běžného účtu. Zároveň to samé vyplývá z předešlých grafů týkajících se inflace. Možnou odpovědí na tento jev může být dostatečný čas vlád na systematické kroky a na vhodné řízení jednotlivých politik a opatření.

Graf 11: Doba vlády v porovnání se saldem běžného účtu

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

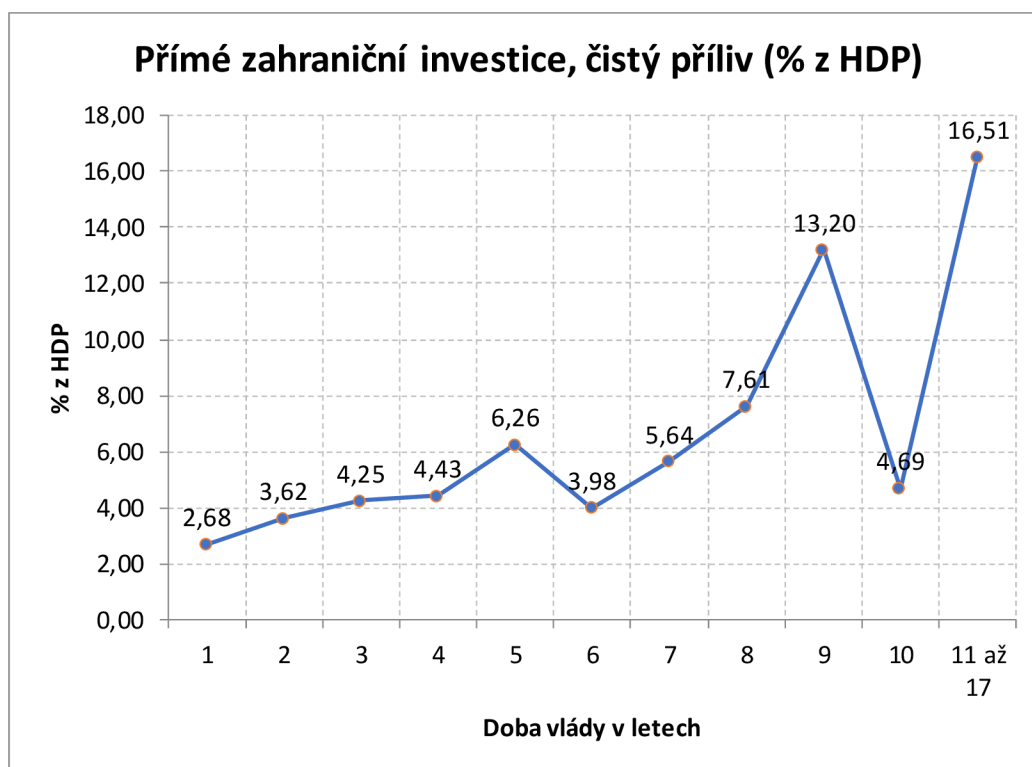
Doba vlády v porovnání s přímými zahraničními investicemi – čistý příliv (% z HDP) a čistý odliv (% z HDP)

V následujících dvou grafech je znázorněn vztah mezi dobami vlád a přímými zahraničními investicemi ze státu a do státu. Oba grafy jsou si relativně podobné až na neobvyklé výkyvy. Ty konkrétně u čistého přílivu způsobuje desetiletá vláda Lucemburska a patnáctiletá vláda Malty. Čistý příliv investic dosahuje u desetiletých vlád 4,69 % z HDP, u vlád s intervalem 11 až 17 let dosahuje 16,51 % z HDP. V případě Lucemburska, jehož hodnoty srážejí průměr zbylých desetiletých vlád, je příčinou slabě diverzifikovaná ekonomika, extrémně závislá na bankovním a finančním sektoru. V případě Malty je to způsobeno tím, že za doby této vlády se stala daňovým rájem. V grafu čistého odlivu přímých zahraničních investic je výkyv u devítiletých a desetiletých vlád způsoben převážně Lucemburskem.

Obecně se dá říci, že pro stát je výhodnější vyšší čistý příliv přímých zahraničních investic. Tento příliv pro stát může znamenat financování nových projektů, vytváření nových pracovních míst, nové technologie, know-how, zvýšení exportu či přístup k novým trhům. Naopak vyšší čistý odliv může signalizovat politickou nestabilitu či

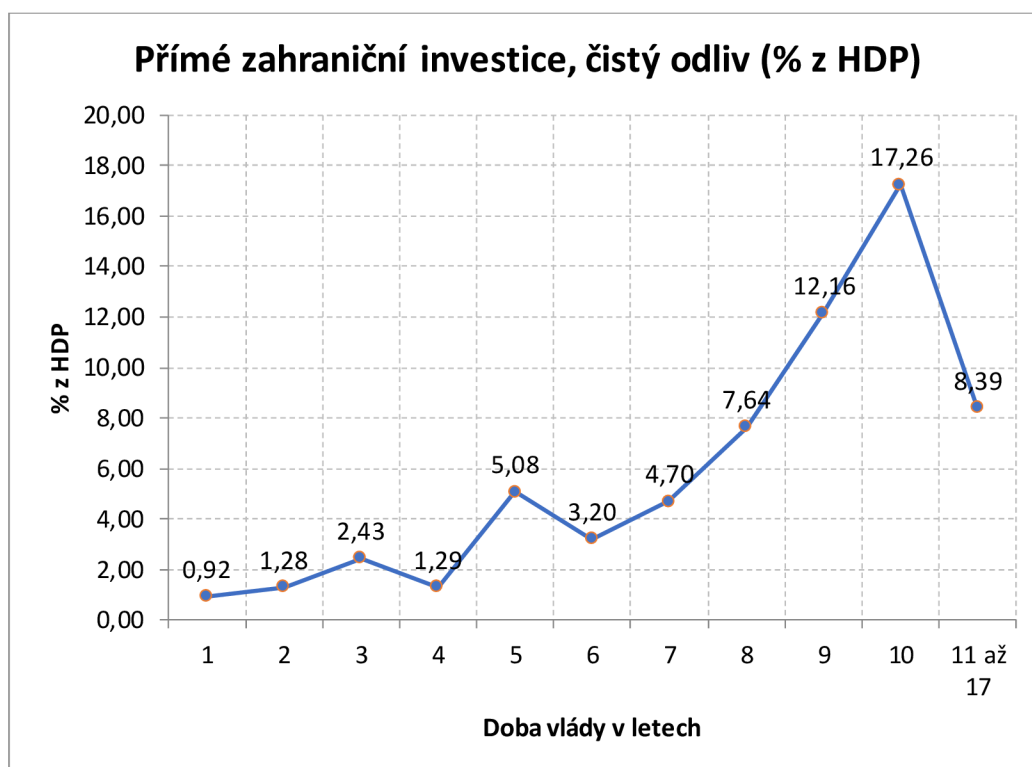
nedostatečnou důvěru investorů v budoucnost dané země. Avšak odliv investic může zároveň značit pouhou snahu o expanzi za hranice státu, což bývá v otevřeném a globalizovaném trhu časté. Data v obou grafech ukazují rostoucí trend, to znamená, že jak čistý příliv, tak čistý odliv přímých zahraničních investic stoupá s rostoucí délkou doby vlády.

Graf 12: Doba vlády v porovnání s přímými zahraničními investicemi – čistý příliv

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Graf 13: Doba vlády v porovnání s přímými zahraničními investicemi – čistý odliv

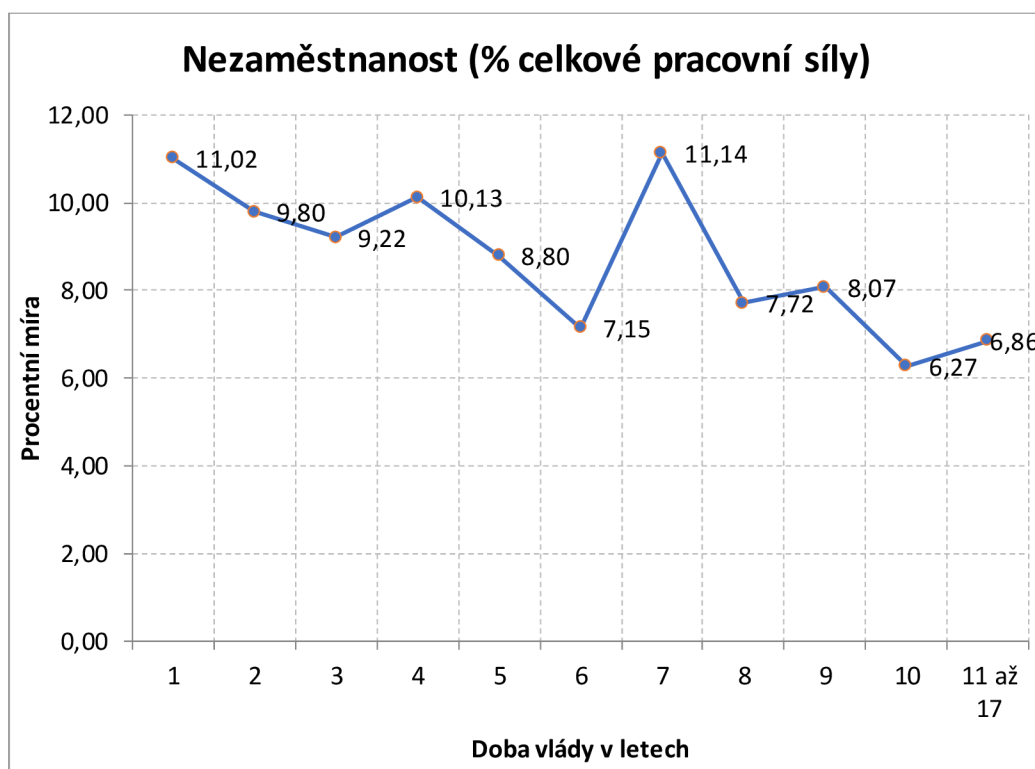
Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Doba vlády v porovnání s nezaměstnaností

V grafu níže, zobrazující vztah doby vlády a nezaměstnanosti, sledujeme klesající trend. Tedy čím delší doba vlády, tím nižší nezaměstnanost. Může to tedy znamenat, že čím delší vláda, tím více času má na řešení problému s nezaměstnaností a tím efektivněji problém řeší. Jak už bylo zmíněno v kapitole „Nezaměstnanost“, tento ukazatel nemusí vždy jasně vypovídat o ekonomické situaci daného státu čistě na základě jeho hodnoty – vždy je třeba zvažovat okolnosti. Situace nezaměstnanosti může být ovlivněna právě již zmíněným kulturním aspektem, či pouhým faktem, že země je natolik vyspělá, že si obyvatelé mohou dovolit hledat vhodné zaměstnání delší dobu na zaměstnání pro ně nejvhodnější.

K zajímavým výsledkům ve své práci došel F. Žiška (2023), kde zjistil, že při volbách v EU je to právě vysoká nezaměstnanost, která zvyšuje šanci vlády na porážku ve volbách, a proto je tedy snižování vysoké nezaměstnanosti prioritou mnoha vlád.

Graf 14: Doba vlády v porovnání s nezaměstnaností

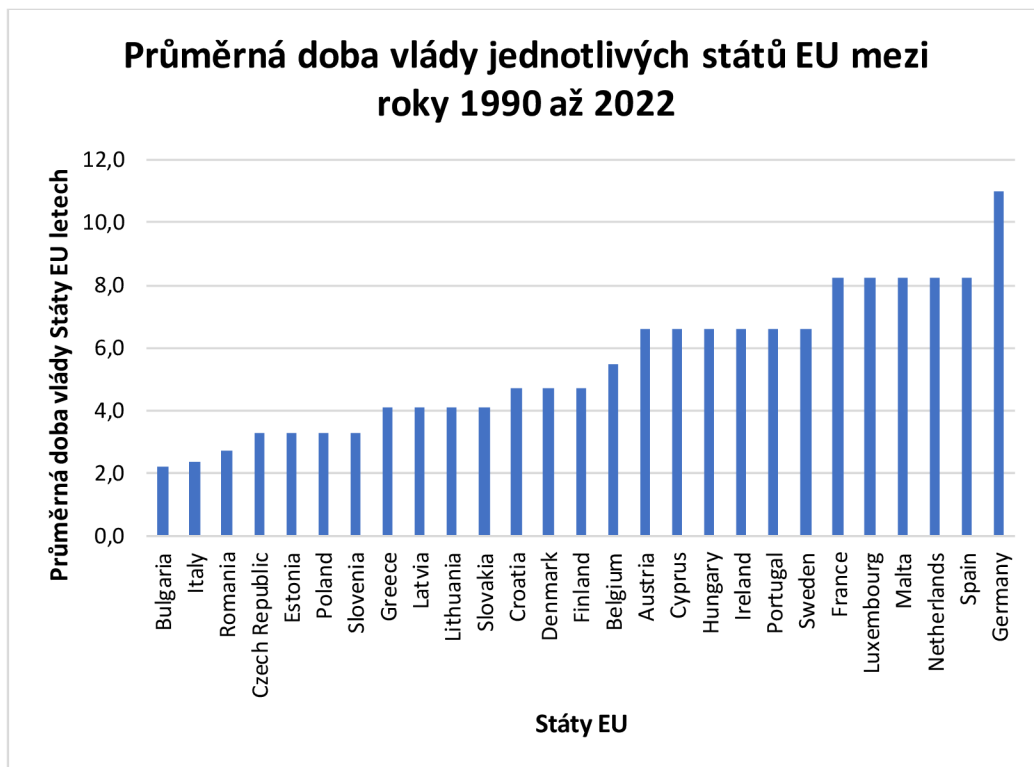

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

4.2 Průměrná doba vlád u jednotlivých států

Napříč státy EU se průměrná délka doby trvání jednotlivých vlád pohybuje v rozmezí dvou až jedenácti let. Obecně se dá říci, že státy bývalého socialistického bloku mívají v průměru vlády působící kratší dobu. Naopak západní země jako je Německo, Francie, Nizozemsko a další, mají v průměru vlády trvající osm a více let. Nejkratší průměrná doba vlády připadá Bulharsku, kde byla od roku 1990 politická situace provázána korupčními skandály, protesty a nedůvěrou veřejnosti vůči vládě. I přes snahu o stabilizaci politické situace tyto problémy přetrvávají. Na druhé straně nejdelší průměrnou dobu vlády nalezneme v Německu, které patří mezi přední světové ekonomiky a jednu z nejvýznamnějších politických sil.

Graf 15: Průměrná doba vlády jednotlivých států EU

Zdroj: vlastní zpracování

4.3 Testování pomocí Studentova t-testu

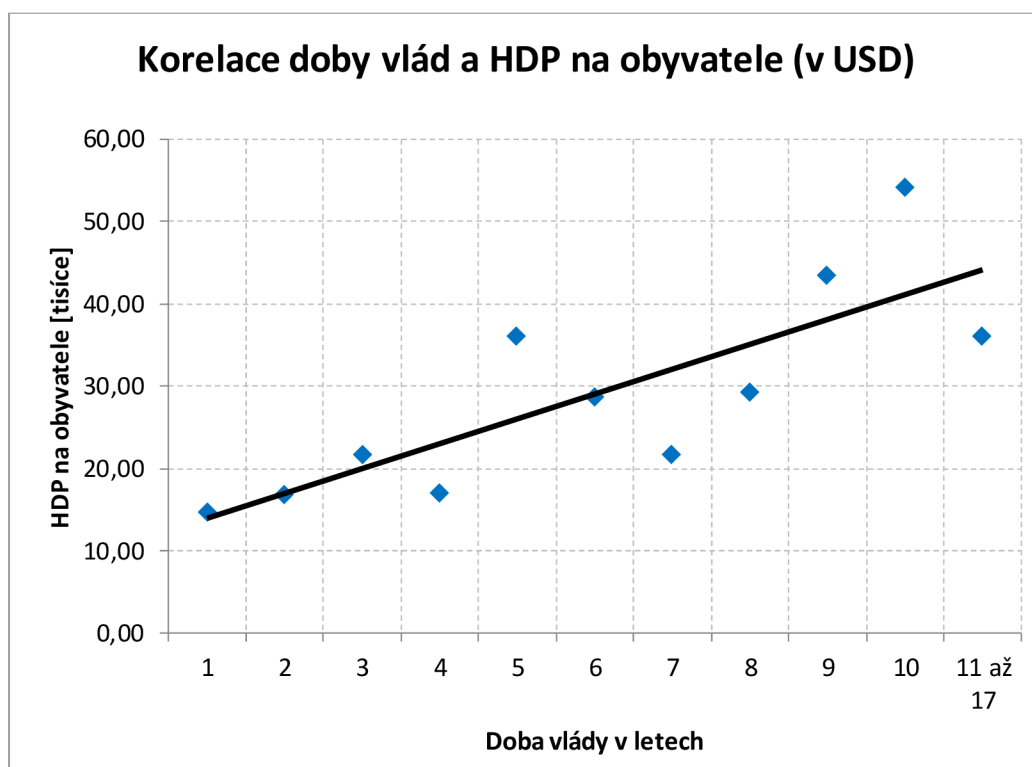
Testování korelace mezi dobou vlády a HDP na obyvatele

Stanovené hypotézy

$H_0: \rho=0$neexistuje korelace mezi dobou vlády a HDP na obyvatele.

$H_A: \rho \neq 0$existuje korelace mezi dobou vlády a HDP na obyvatele.

Graf 16: Korelace mezi dobou vlády a HDP na obyvatele

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V grafu č. 20 je znázorněn rostoucí lineární trend.

Výsledky testu

Korelační koeficient: 0,737.

Testová statistika: 3,267.

P-value: 0,01.

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} < 0,05$). Prokázalo se, že mezi dobou vlády a HDP na obyvatele existuje pozitivní korelace neboli s rostoucími hodnotami jedné proměnné, rostou hodnoty druhé proměnné.

Delší doba vlády může naznačovat větší politickou stabilitu, což může být příznivé pro ekonomický vývoj, skrze umožnění kontinuity ve formulaci provádění hospodářských politik. V některých případech může vláda s delší dobou působení mít více času na implementaci a realizaci dlouhodobých hospodářských plánů a politik.

Korelace nám však neukazuje, která proměnná ovlivňuje tu druhou, proto se tento výsledek může vysvětlit i jako vliv výše HDP na obyvatele na dobu trvání vlád. Neboli čím bohatší stát a s tím spojená spokojenost ve společnosti, tím déle se může vláda udržet u moci.

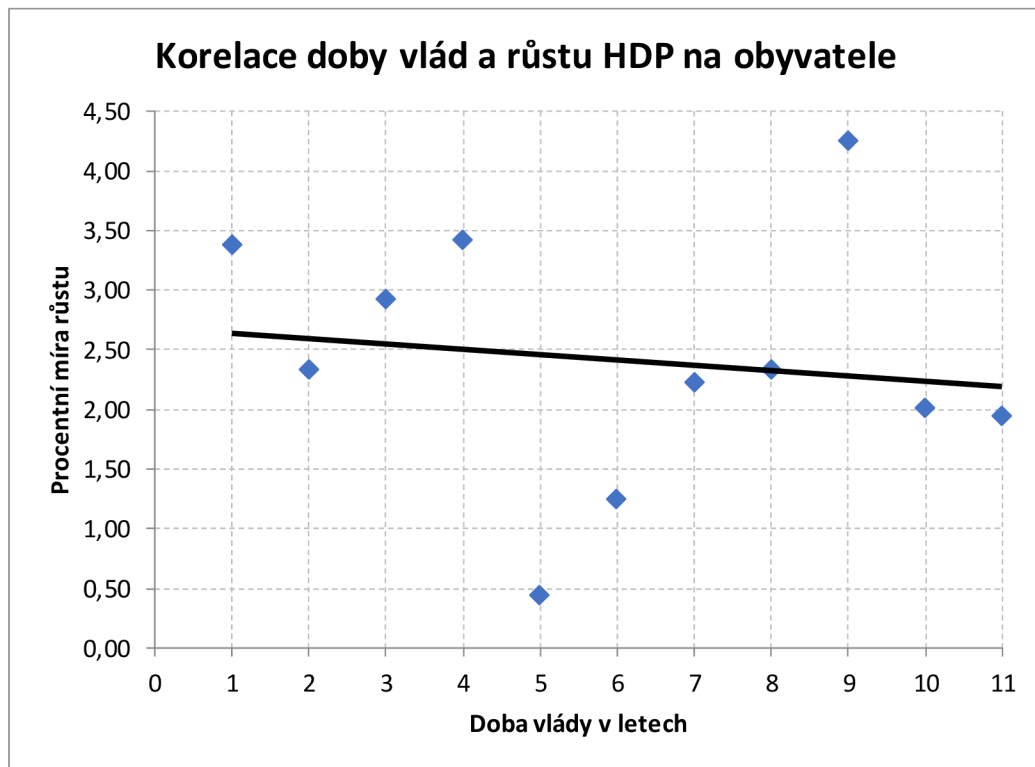
Testování korelace mezi dobou vlády a růstem HDP na obyvatele

Stanovené hypotézy

H0: $\rho=0$neexistuje korelace mezi dobou vlády a růstem HDP na obyvatele.

HA: $\rho\neq 0$existuje korelace mezi dobou vlády a růstem HDP na obyvatele.

Graf 17: Korelace mezi dobou vlády a růstem HDP na obyvatele

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V grafu č. 21 je znázorněn klesající lineární trend.

Výsledky testu

Korelační koeficient: -0,155.

Testová statistika: -0,47.

P-value: 0,65.

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplatí, že by existovala souvislost mezi dobou vlády a růstem HDP na obyvatele.

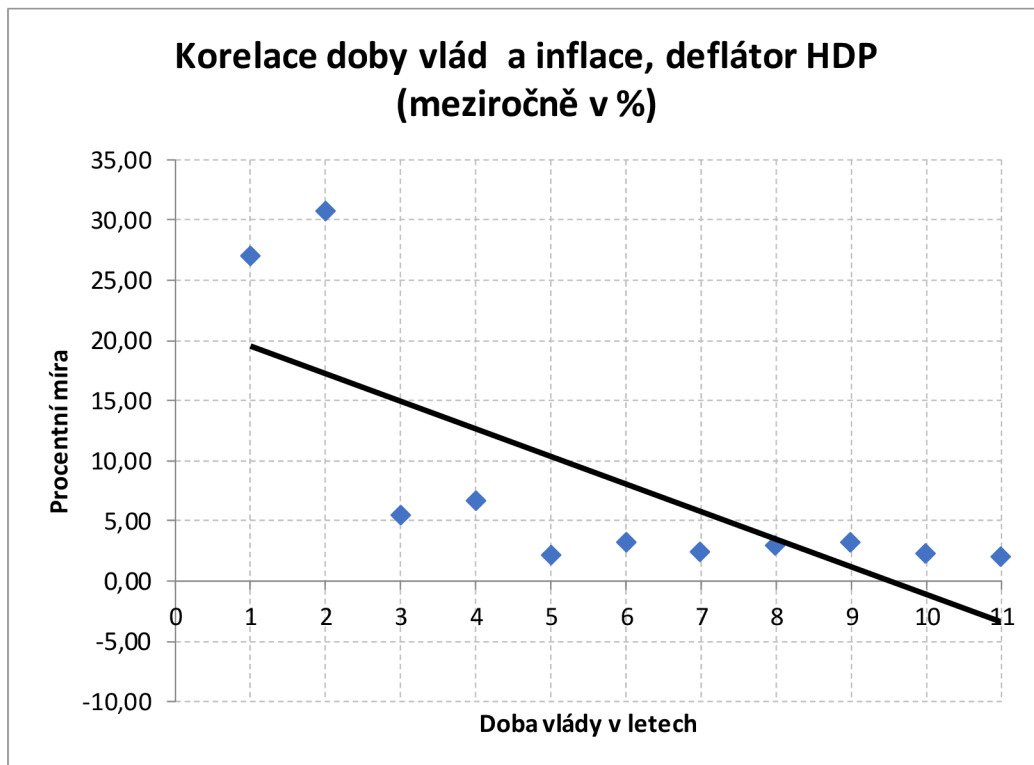
Testování korelace mezi dobou vlády a inflací, deflátor HDP

Stanovené hypotézy

$H_0: \rho=0$neexistuje korelace mezi dobou vlády a inflací (deflátor HDP).

$H_A: \rho \neq 0$existuje korelace mezi dobou vlády a inflací (deflátor HDP).

Graf 18: Korelace mezi dobou vlády a inflací, deflátor HDP

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V grafu č. 23 je znázorněn klesající lineární trend.

Výsledky testu

Korelační koeficient: -0,672.

Testová statistika: -2,726.

P-value: 0,023.

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} < 0,05$). Prokázalo se, že mezi dobou vlády a inflací (deflátor HDP) existuje negativní korelace neboli s rostoucími hodnotami jedné proměnné, klesají hodnoty druhé proměnné.

V případě inflace měřené pomocí deflátoru HDP byla zjištěna korelace. Můžeme říct, že čím delší doba vlády, tím nižší míra inflace, zároveň je třeba zdůraznit, že největší rozdíl vidíme po dvouleté vládě. Tříleté a čtyřleté vlády se pohybují mezi pěti až sedmiprocentní inflací. Vlády v délkách působení pět až sedmáct let jsou relativně na stejné úrovni, konkrétně pod pěti procentní mírou inflace, z čehož můžeme usoudit, že pro efektivní boj proti inflaci je vhodná délka vlády pět a více let.

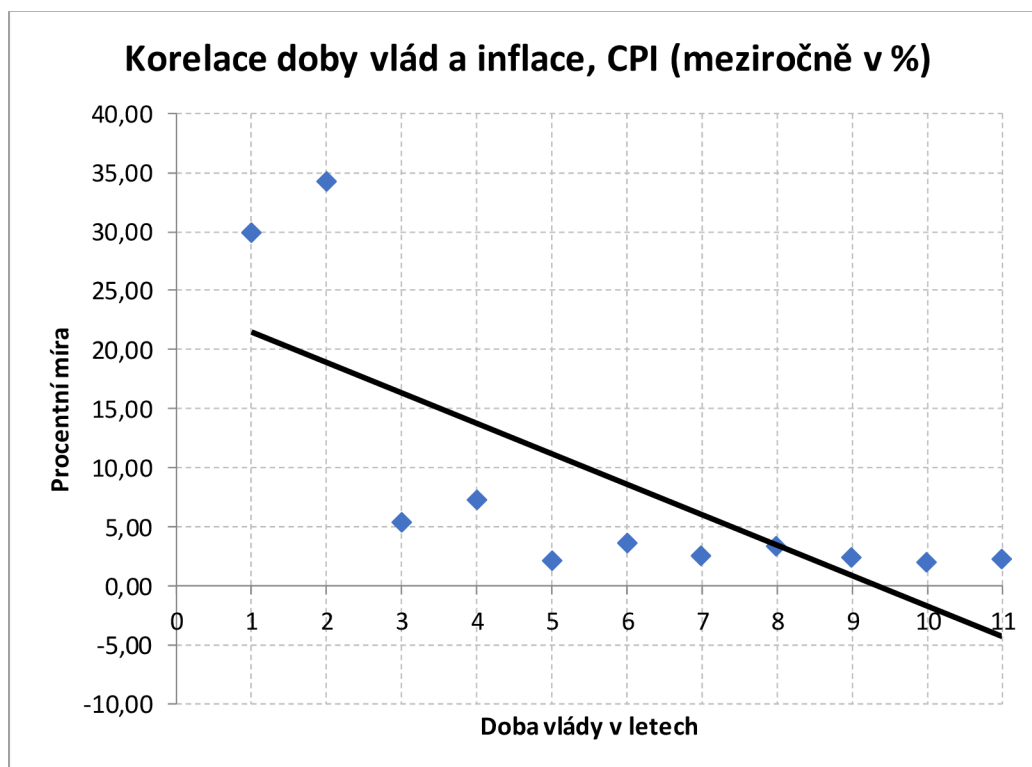
Testování korelace mezi dobou vlády a inflací, CPI

Stanovené hypotézy

$H_0: \rho = 0$neexistuje korelace mezi dobou vlády a inflací, CPI.

$H_A: \rho \neq 0$existuje korelace mezi dobou vlády a inflací, CPI.

Graf 19: Korelace mezi dobou vlády a inflací, Index spotřebitelských cen

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V grafu č. 24 je znázorněn klesající lineární trend.

Výsledky testu

Korelační koeficient:	-0,669.
Testová statistika:	-1,33.
P-value:	0,024.

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy (p-value <0,05). Prokázalo se, že mezi dobou vlády a inflací (CPI) existuje negativní korelace neboli s rostoucími hodnotami jedné proměnné, klesají hodnoty druhé proměnné.

Korelace mezi dobou vlády a inflací měřenou pomocí CPI vykazuje podobné výsledky jako korelace s inflací měřenou deflátorem HDP. Závěr je tak stejný.

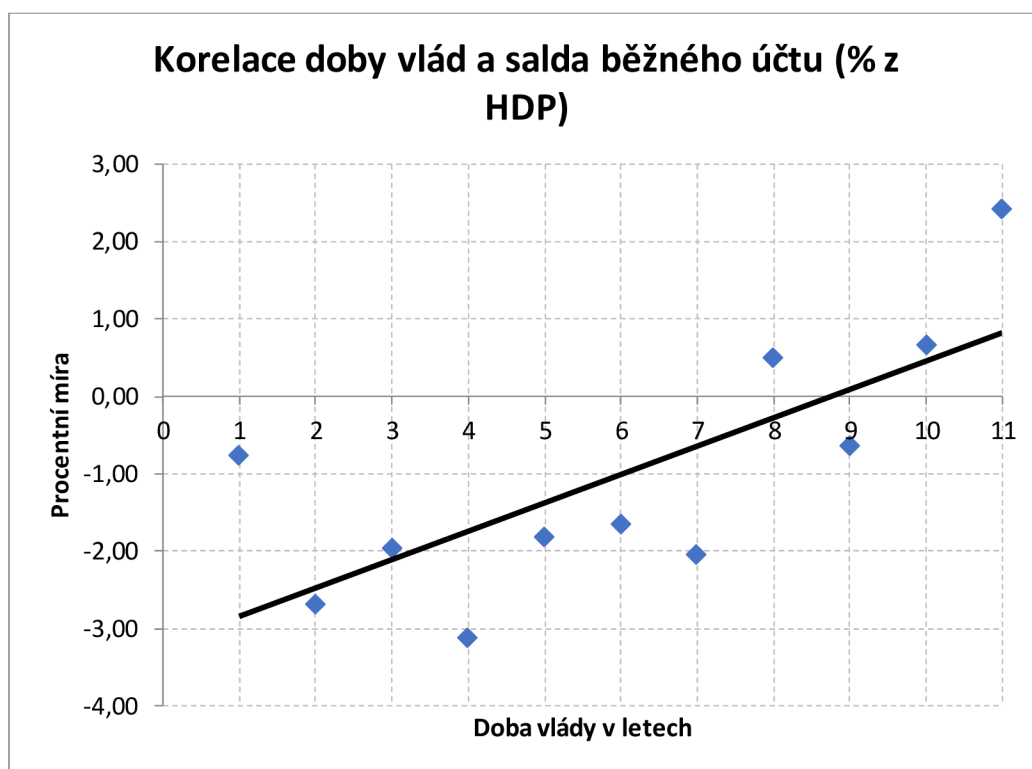
Testování korelace mezi dobou vlády a saldem běžného účtu

Stanovené hypotézy

H₀: $\rho=0$neexistuje korelace mezi dobou vlády a saldem běžného účtu.

H_A: $\rho\neq 0$existuje korelace mezi dobou vlády a saldem běžného účtu.

Graf 20: Korelace mezi dobou vlády a saldem běžného účtu

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V grafu č. 25 je znázorněn rostoucí lineární trend.

Výsledky testu

Korelační koeficient: 0,795.

Testová statistika: 3,934.

P-value: 0,003.

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} < 0,05$). Prokázalo se, že mezi dobou vlády a saldem běžného účtu existuje pozitivní korelace neboli s rostoucími hodnotami jedné proměnné, rostou hodnoty druhé proměnné.

Vliv délky vlády na platební bilanci se ukázal jako pozitivní korelace, kdy s rostoucí délkou doby vlády dosahuje saldo běžného účtu kladných hodnot. Tento úkaz koreluje s výsledky přílivu přímých zahraničních investic, oba ukazatele vykazují lepší hodnoty při delších dobách vlády. Zde si můžeme nastínit vzájemnou provázanost ukazatelů.

Pokud díky zahraničním investicím přichází do země kapitál, může to ovlivnit zvýšení produkce a exportu a tím i samotné saldo běžného účtu.

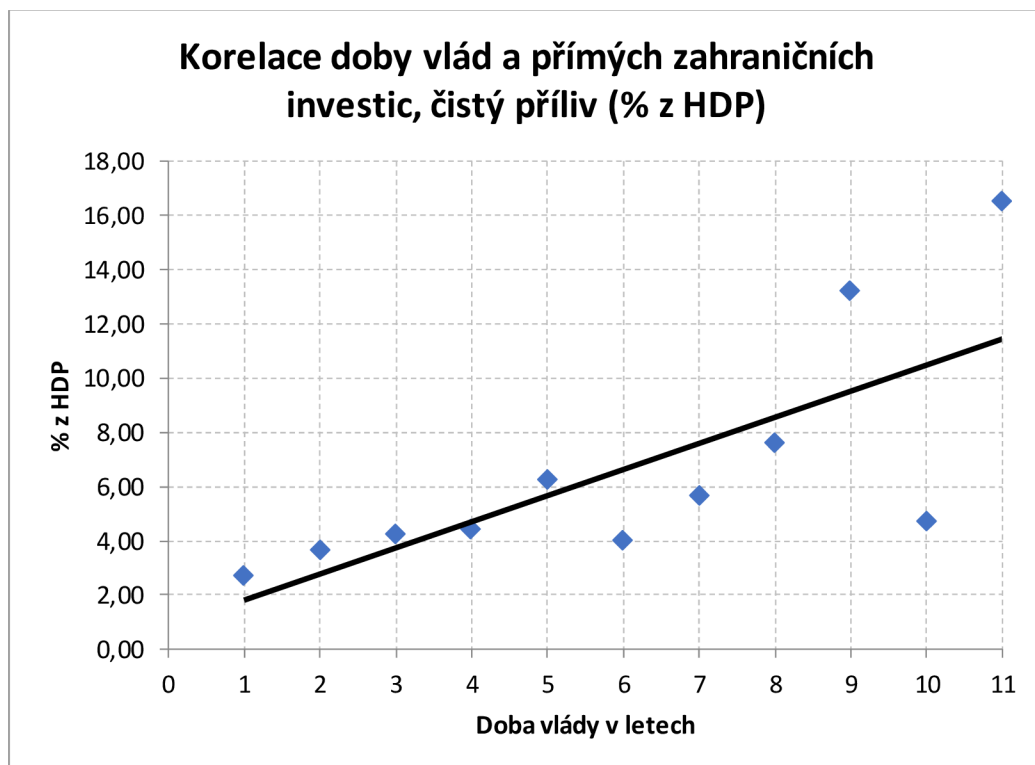
Testování korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý příliv

Stanovené hypotézy

H₀: $\rho=0$neexistuje korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý příliv.

H_A: $\rho\neq 0$existuje korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý příliv.

Graf 21: Korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý příliv

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V grafu č. 26 je znázorněn rostoucí lineární trend.

Výsledky testu

Korelační koeficient: 0,811.

Testová statistika: 4,158.

P-value: 0,002.

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} < 0,05$). Prokázalo se, že mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi (čistý příliv) existuje pozitivní korelace neboli s rostoucími hodnotami jedné proměnné, rostou hodnoty druhé proměnné.

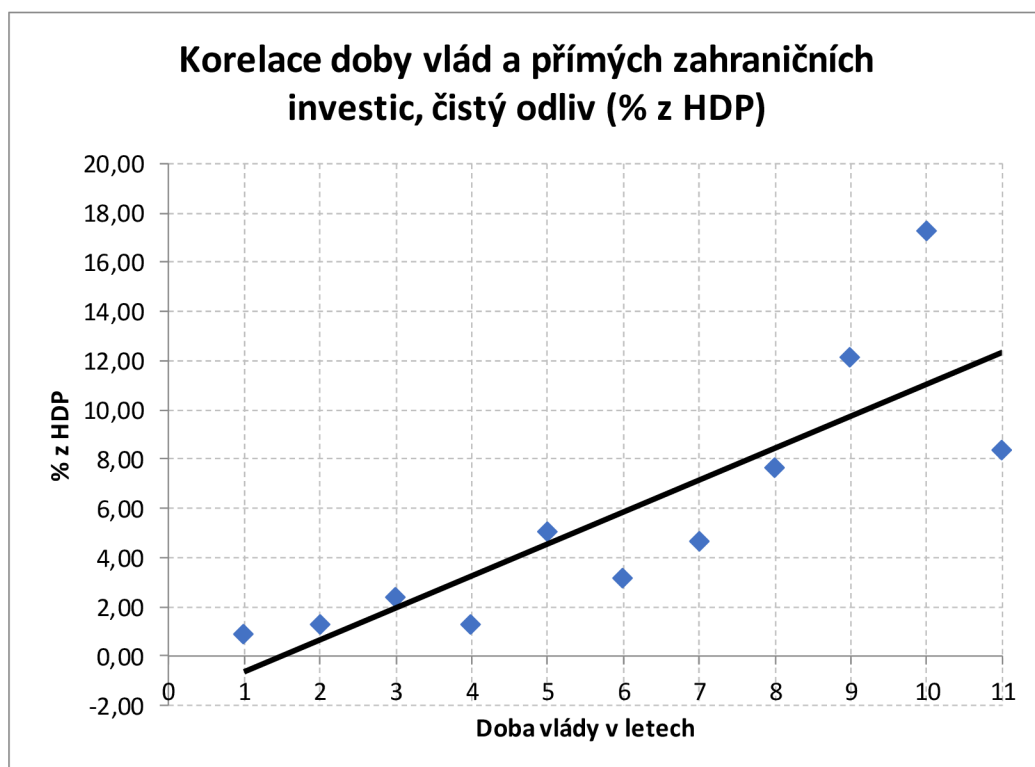
Testování korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý odliv

Stanovené hypotézy

$H_0: \rho=0$neexistuje korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý odliv.

$H_A: \rho \neq 0$existuje korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý odliv.

Graf 22: Korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý odliv

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V grafu č. 27 je znázorněn rostoucí lineární trend.

Výsledky testu

Korelační koeficient:	0,757.
Testová statistika:	3,478.
P-value:	0,007.

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} < 0,05$). Prokázalo se, že mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi (čistý odliv) existuje pozitivní korelace neboli s rostoucími hodnotami jedné proměnné, rostou hodnoty druhé proměnné.

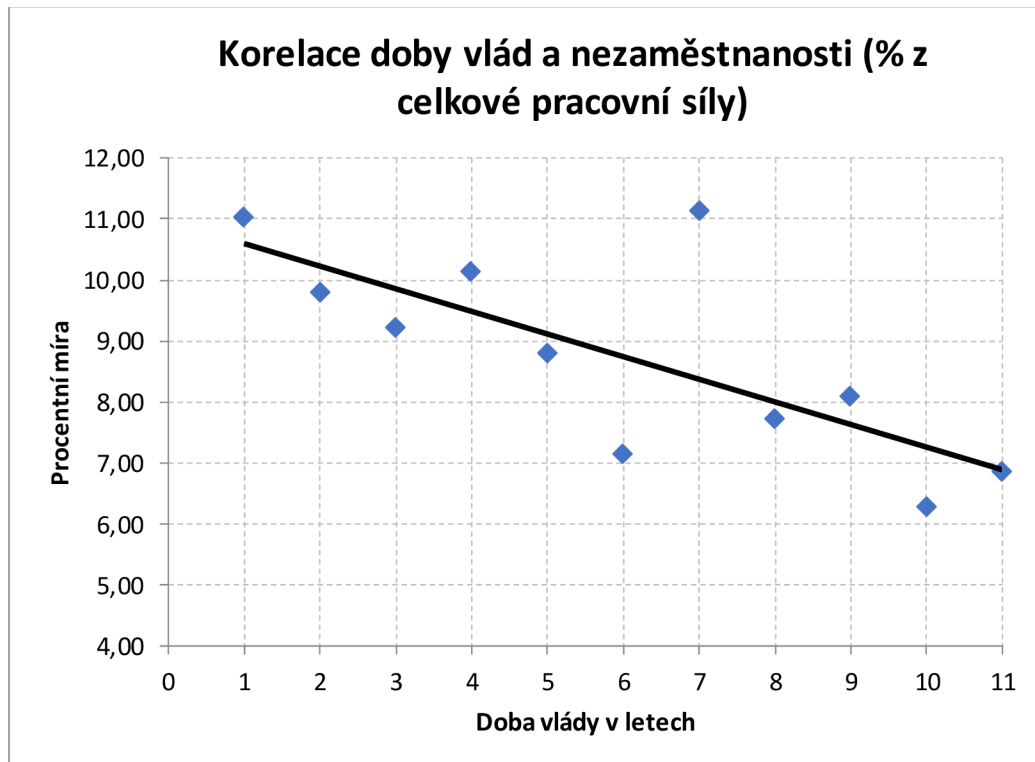
Testování korelace mezi dobou vlády a nezaměstnaností

Stanovené hypotézy

$H_0: \rho = 0$neexistuje korelace mezi dobou vlády a nezaměstnaností.

$H_A: \rho \neq 0$existuje korelace mezi dobou vlády a nezaměstnaností.

Graf 23: Korelace mezi dobou vlády a nezaměstnaností

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

V grafu č. 28 je znázorněn klesající lineární trend.

Výsledky testu

Korelační koeficient:	-0,723.
Testová statistika:	-3,14.
P-value:	0,012.

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} < 0,05$). Prokázalo se, že mezi dobou vlády a nezaměstnaností existuje negativní korelace neboli s rostoucími hodnotami jedné proměnné, klesají hodnoty druhé proměnné. Stabilní vlády jsou spojené s nižší nezaměstnaností, ať už díky tomu, že lépe řeší nezaměstnanost, nebo že společnosti s nižší nezaměstnaností mají menší vůli měnit vládu.

4.4 Testování pomocí dvoufaktorové ANOVY

K posouzení vztahu doby vlády na ekonomické ukazatele byla využita dvoufaktorová ANOVA, kde jeden faktor byla doba vlády a druhý faktor byly ekonomické ukazatele. Vliv byl zkoumán na ekonomické ukazatele jako celek. Nejprve byly testovány jednotlivé doby vlád samostatně. Následně byly vzhledem k počtu vlád v jednotlivých dobách sloučeny do čtyř a tří skupin, pro získání logičtějšího uspořádání dle intervalů délek dob vlád.

Tabulka 2: Hodnoty pro testování dvou faktorovou ANOVOU

Doba vlády	A	B	C	D	E	F	G	H
1	14667	3,38	27,03	29,87	-0,77	2,68	0,92	11,02
2	16768	2,34	30,77	34,24	-2,68	3,62	1,28	9,80
3	21708	2,93	5,46	5,31	-1,97	4,25	2,43	9,22
4	16928	3,42	6,72	7,25	-3,13	4,43	1,29	10,13
5	36048	0,45	2,23	2,06	-1,81	6,26	5,08	8,80
6	28649	1,25	3,31	3,57	-1,66	3,98	3,20	7,15
7	21744	2,23	2,49	2,46	-2,04	5,64	4,70	11,14
8	29347	2,34	3,04	3,26	0,50	7,61	7,64	7,72
9	43486	4,26	3,21	2,33	-0,63	13,20	12,16	8,07
10	54194	2,01	2,36	1,96	0,66	4,69	17,26	6,27
11 až 17	35984	1,94	2,09	2,25	2,42	16,51	8,39	6,86

Zdroj: World Bank Open Data (2024), vlastní zpracování

Tabulka 3: Vysvětlivky písemného označení v Tabulce 2

Označení	Ekonomický ukazatel
A	HDP na obyvatele (v USD)
B	Roční procentní míra růstu HDP na obyvatele
C	Inflace, deflátor HDP (meziročně v %)
D	Inflace, CPI (meziročně v %)
E	Saldo běžného účtu (% z HDP)
F	Přímé zahraniční investice, čistý příliv (% z HDP)
G	Přímé zahraniční investice, čistý odliv (% z HDP)
H	Nezaměstnanost (% z celkové pracovní síly)

Zdroj: vlastní zpracování

Vliv doby vlády na ekonomické ukazatele

U prvního testu byly testované jednotlivé délky vlády s ekonomickými ukazateli.

Stanovené hypotézy

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na ekonomické ukazatele.

H_A : nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na ekonomické ukazatele.

Výsledky testu

Tabulka 4: Dvoukatorová ANOVA – vliv jednotlivých dob vlády

ANOVA						
Zdroj variability	SS	Rozdíl	MS	F	Hodnota P	F krit
Řádky	1,4E+23	10	1,4E+22	0,99999999	0,450769631	1,95122
Sloupce	2,4E+24	8	3,0E+23	20,7938458	0,000000000	2,05637
Chyba	1,2E+24	80	1,4E+22			
Celkem	3,7E+24	98				

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplyne, že by doba vlády měla vliv na ekonomické ukazatele jako celek.

Vliv doby vlády na ekonomické ukazatele

U druhého testu byly délky vlády sloučené do čtyř skupin a poté testované s ekonomickými ukazateli. Skupiny byly rozděleny následovně: 1 až 3 roky; 4 až 6 let; 7

až 9 let; 10 až 17 let. U poslední skupiny je interval delší než u ostatních z důvodu menšího počtu vlád v jednotlivých letech intervalu než u ostatních délek vlád.

Stanovené hypotézy

H₀: $\mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na ekonomické ukazatele.

H_A: nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na ekonomické ukazatele.

Výsledky testu

Tabulka 5: Dvoufaktorová ANOVA – vliv dob vlád rozdělených do čtyř skupin

ANOVA						
Zdroj variability	SS	Rozdíl	MS	F	Hodnota P	F krit
Řádky	5,0E+21	3	1,7E+21	1,0000002	0,409841	3,00878657
Sloupce	8,4E+23	8	1,1E+23	63,077144	3,07E-14	2,355081495
Chyba	4,0E+22	24	1,7E+21			
Celkem	8,9E+23	35				

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplyne, že by doba vlády rozdělena do skupin po delších časových intervalech, měla vliv na ekonomické ukazatele jako celek.

Vliv doby vlád na ekonomické ukazatele

U třetího testu byly délky vlád sloučené do tří skupin a poté testované s ekonomickými ukazateli. Skupiny byly rozděleny následovně: 1 až 4 roky; 5 až 8 let; 9 až 17 let. U poslední skupiny je interval delší než u ostatních z důvodu menšího počtu vlád v jednotlivých letech intervalu než u ostatních délek vlád.

Stanovené hypotézy

H₀: $\mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na ekonomické ukazatele.

H_A: nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na ekonomické ukazatele.

Výsledky testu

Tabulka 6: Dvofaktorová ANOVA – vliv dob vlád rozdělených do tří skupin

ANOVA						
Zdroj variability	SS	Rozdíl	MS	F	Hodnota P	F krit
Řádky	6,5E+21	2	3,2E+21	1,00000014	0,389744296	3,633723468
Sloupce	8,4E+23	8	1,0E+23	32,2456575	1,90315E-08	2,59109618
Chyba	5,2E+22	16	3,2E+21			
Celkem	8,9E+23	26				

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplyne, že by doba vlády rozdělena do skupin po delších časových intervalech, měla vliv na ekonomické ukazatele jako celek.

Souhrn výsledků dvofaktorové ANOVY

Výsledky testování neprokázali vliv doby vlády na ekonomické ukazatele jako celek. Z tohoto důvodu bylo provedeno testování vlivu doby vlády na vývoj jednotlivých ekonomických ukazatelů.

4.4.1 Testování vlivu doby vlády na jednotlivé ekonomické ukazatele

Dvofaktorová ANOVA byla použita pro testování vztahu doby vlády a jednotlivých ekonomických ukazatelů. Prvním faktorem je doba vlády, druhým faktorem je stát, ve kterém působila daná vláda.

Vliv doby vlády na HDP na obyvatele

Stanovené hypotézy

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na HDP na obyvatele.

H_A : nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na HDP na obyvatele.

Výsledky testu

Tabulka 7: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na HDP na obyvatele

HDP na obyvatele	SS	sv	MS	F	p-value
Intercept	6E+10	1	6E+10	874,9612	0,000000
Stát	4E+10	26	1E+09	19,7808	0,000000
Doba vlády	1E+09	10	1E+08	1,5135	0,141984
Chyba	9E+09	125	7E+07		

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplyne, že by doba vlády měla vliv na HDP na obyvatele.

Vliv doby vlády na růst HDP na obyvatele

Stanovené hypotézy

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na růst HDP na obyvatele.

H_A : nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na růst HDP na obyvatele.

Výsledky testu

Tabulka 8: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na růst HDP na obyvatele

Růstu HDP na obyvatele	SS	sv	MS	F	p-value
Intercept	485	1	484,57	99,38617	0,000000
Stát	516	26	19,85	4,07074	0,000000
Doba vlády	54	10	5,44	1,11663	0,354987
Chyba	609	125	4,88		

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplyne, že by doba vlády měla vliv na růst HDP na obyvatele.

Vliv doby vlády na inflaci (deflátor HDP)

Stanovené hypotézy

H0: $\mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na inflaci (deflátor HDP).

HA: nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na inflaci (deflátor HDP).

Výsledky testu

Tabulka 9: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na inflaci (deflátor HDP)

Inflace, deflátor HDP	SS	sv	MS	F	p-value
Intercept	6787	1	6787,45	4,716341	0,031765
Stát	63198	26	2430,71	1,689007	0,030355
Doba vlády	15203	10	1520,33	1,056421	0,400998
Chyba	179892	125	1439,13		

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplatí, že by doba vlády měla vliv na inflaci (deflátor HDP).

Vliv doby vlády na inflaci (CPI)

Stanovené hypotézy

H0: $\mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na inflaci (CPI).

HA: nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na inflaci (CPI).

Výsledky testu

Tabulka 10: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na inflaci (CPI)

Inflace, CPI	SS	sv	MS	F	p-value
Intercept	7892	1	7891,81	4,093981	0,045169
Stát	77755	26	2990,58	1,551401	0,058280
Doba vlády	19516	10	1951,62	1,012427	0,436796
Chyba	240958	125	1927,66		

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplyne, že by doba vlády měla vliv na inflaci (CPI).

Vliv doby vlády na saldo běžného účtu

Stanovené hypotézy

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na saldo běžného účtu.

H_A : nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na saldo běžného účtu.

Výsledky testu

Tabulka 11: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na saldo běžného účtu

Saldo běžného účtu	SS	sv	MS	F	p-value
Intercept	93	1	93,28	8,985495	0,003303
Stát	1994	26	76,68	7,386532	0,000000
Doba vlády	104	10	10,39	1,000524	0,446992
Chyba	1256	121	10,38		

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplyne, že by doba vlády měla vliv na saldo běžného účtu.

Vliv doby vlády na přímé zahraniční investice, čistý příliv

Stanovené hypotézy

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na přímé zahraniční investice, čistý příliv.

H_A : nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na přímé zahraniční investice, čistý příliv.

Výsledky testu

Tabulka 12: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na přímé zahraniční investice, čistý příliv

Přímé zahraniční investice, čistý příliv	SS	sv	MS	F	p-value
Intercept	3044	1	3043,68	43,09978	0,000000
Stát	6517	26	250,65	3,54936	0,000001
Doba vlády	1729	10	172,95	2,44900	0,010513
Chyba	8827	125	70,62		

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} < 0,05$). Prokázalo se, že doba vlády má vliv na přímé zahraniční investice (čistý příliv).

Vliv doby vlády na přímé zahraniční investice, čistý odliv

Stanovené hypotézy

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na přímé zahraniční investice, čistý odliv.

H_A : nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na přímé zahraniční investice, čistý odliv.

Výsledky testu

Tabulka 13: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na přímé zahraniční investice, čistý odliv

Přímé zahraniční investice, čistý odliv	SS	sv	MS	F	p-value
Intercept	2368	1	2368,05	142,5284	0,000000
Stát	3254	26	125,15	7,5326	0,000000
Doba vlády	203	10	20,32	1,2232	0,282544
Chyba	2077	125	16,61		

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se nepodařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy ($p\text{-value} > 0,05$). Tedy z analýzy neplyne, že by doba vlády měla vliv na přímé zahraniční investice (čistý odliv).

Vliv doby vlády na nezaměstnanost

Stanovené hypotézy

H₀: $\mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_n$ doba vlády nemá vliv na nezaměstnanost.

H_A: nejméně jedno μ_i je odlišné od ostatních neboli doba vlády má vliv na nezaměstnanost.

Výsledky testu

Tabulka 14: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na nezaměstnanost

Nezaměstnanost	SS	sv	MS	F	p-value
Intercept	6330	1	6329,98	732,2967	0,000000
Stát	1548	26	59,54	6,8879	0,000000
Doba vlády	192	10	19,18	2,2184	0,020674
Chyba	1081	125	8,64		

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Na stanovené hladině významnosti 5 %, se podařilo zamítnout nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy (p-value <0,05). Prokázalo se, že doba vlády má vliv na nezaměstnanost.

Souhrn výsledků dvoufaktorové ANOVY

Výsledky testování ukazují vliv státu, ve kterém působila každá z vlád na jednotlivé ekonomické ukazatele, vyjma inflace (CPI). To znamená, že ačkoliv byly vlády určité délky trvání v několika různých státech, na ukazatel vliv neměl faktor délky vlády, ale státy, ve kterých tyto vlády působily. Vliv státu není podstatné zjištění, protože ve zkoumaném období měly některé státy jen velmi málo vlád a často se jejich ekonomická pozice v rámci EU výrazně neměnila, a proto je jasné, že existuje silný vliv státu na ekonomické výsledky. Zahrnutí tohoto faktoru ovšem umožňuje, aby se lépe prokázal vliv délky vlády nezávisle na státu a jeho vlivu.

Vliv doby vlád se prokázal pouze u dvou ekonomických ukazatelů, a to u přímých zahraničních investic (čistý příliv) a nezaměstnanosti. Z těchto výsledků vyplývá, že u většiny ukazatelů doba vlády neovlivní jejich vývoj. Ekonomické ukazatele, u kterých byl prokázán významný vliv, byly dále testovány za pomoci post-hoc testů, pro zjištění proměnných, které se nejvíce liší. Metody však nebyly dostatečně citlivé k nalezení

průkazně nejlepšího řešení. Do budoucna je proto v plánu zkoumat data citlivějšími metodami.

5 Závěr

Z výsledků zkoumání problematiky stability vlády a ekonomického růstu lze vyčíst, že ačkoliv doba vlády ovlivňuje množství ekonomických ukazatelů jednotlivě, nepodařilo se prokázat přímý vliv na všechny testované ekonomické ukazatele jako celek. Vzájemná propojenost ekonomických ukazatelů je sama o sobě možným vysvětlením. Stejně jako ukazuje vlivy těchto vazeb magický čtyřúhelník, můžeme nahlížet na kroky vlády jako na nekonečné balancování správných rozhodnutí ve prospěch ekonomického růstu. Při takových krocích se může vláda soustředit na dvě proměnné na úkor zbylých dvou. Konkrétní výsledky by tak musely být hodnoceny pro každou zemi a vládu zvlášť na základě problémů, kterými se zabývá a které řeší. Vezměme si například vztah nezaměstnanosti a inflace, který popisuje Phillipsova křivka, kdy mezi proměnnými existuje nepřímá úměra. Neboli pokud má vláda za cíl snížení inflace, je pravděpodobné, že poroste míra nezaměstnanosti.

Výsledky ukazují, že růst HDP na obyvatele není u většiny bohatých států Evropy příliš ovlivněn dobou vlády. Tento ukazatel vypovídá o celkové situaci státu a jeho úrovni infrastruktury, investic, technologického pokroku a dalších. Zároveň je silně ovlivněn i světovým děním a postavením státu v rámci světové ekonomiky. Dobrým příkladem jsou i země, v nichž jediné odvětví tvoří většinu HDP. V takovém případě bývá ekonomika postavena právě na tomto odvětví po relativně dlouhou dobu a nově příchozí vlády se snaží tento „pilíř ekonomiky“ nijak nenarušit.

Nálezy naznačují, že státy s často se měnící vládou mají problém s inflací. Ta je úzce spojena s vládními dotacemi a sociálním programem. Proto státy s velkými výdaji mohou trpět inflací, kterou ale nestabilní vlády nemají čas řešit pomocí reforem, jejichž příprava a prosazení vyžadují čas a stabilitu. Zároveň v prostředí, kde vlády tradičně nemají dlouhého trvání, nemají politici zájem řešit dlouhodobé problémy, pokud je velmi pravděpodobné, že za svého působení neuvidí výsledky své práce. Z výsledků je možné vyčíst, že pro řešení inflace je jednoletá a dvouletá doba vlády příliš krátký časový interval. Nejnižších hodnot míry inflace naopak dosahují vlády, které působily pět let a více.

V rámci testování byl prokázán zásadní vliv doby vlády na přímé zahraniční investice (čistý příliv) a nezaměstnanost, kdy u obou ukazatelů se hodnoty zlepšují s růstem doby vlády. V teoretické části byla role investic zdůrazněna, jelikož tok zahraničních investic

do určitého státu dobře odráží jeho relativní stabilitu a atraktivitu pro zahraniční kapitál. Zároveň může příliv zahraničních investic ovlivnit expanzi podnikatelského sektoru a tím snížit úroveň nezaměstnanosti v zemi.

Obecně je z výsledků analýz možné říct, že s přibývajícím délkou doby vlády se ekonomické ukazatele zlepšují. Horní hranice optimální doby vlády by však u států EU byla obtížně určitelná, jelikož vlád trvajících déle jak jedenáct let je malé množství. Z testování korelačního koeficientu závislosti mezi veličinami a jeho významnosti plyne, že vztah mezi délkou působení vlády a ekonomickými ukazateli existuje, vyjma závislosti mezi dobou vlády a růstem HDP na obyvatele. Analýza rozptylu a následné post-hoc metody však konkrétní optimální dobu vlády pro ekonomický růst neodhalily. Důvodem mohl být nedostatek dat, či post-hoc metody, které nebyly dostatečně citlivé k nalezení průkazně nejlepšího řešení. Z tohoto důvodu budou data v budoucnu zkoumána citlivějšími metodami.

Závěr však může znít i tak, že optimální doba vlády pro ekonomický růst v demokratických státech jednoduše neexistuje. Zjevně ale státu prospívá vláda trvající nejméně celé volební období, jež se v rámci států EU pohybuje kolem tří až pěti let, protože kratší doby vlád v určitých ukazatelích zaostávají. Aby vláda skutečně podpořila ekonomickou kondici státu, pouze stabilita sama nestačí a je třeba čas využít správným způsobem.

Zkoumání vlád je statisticky náročné, neboť vhodných států je relativně málo a při shromažďování dat je třeba si vybrat, zda bude testováno malé množství zkoumaných hodnot, nebo zda bude zvýšen počet vlád za cenu prodloužení zkoumaného období. Pokud by však byly zkoumány hodnoty z prodlouženého období, je třeba brát v úvahu, že by byly srovnávané výsledky vlád ve výrazně jiné historické situaci, což by při současném tempu vývoje technologie a společenských i ekonomických změn, mohlo být zavádějící.

I. Summary

The master thesis aims to analyze the relationship between government stability and economic growth. The theoretical part of this thesis discusses the stability of governments, various perceptions of political stability, and how it affects economic growth. Institutional and legal factors that may play a role in political stability are also considered. The study focuses on democratic states, detailing democracy's role while also analyzing diverse perspectives on its impact on economic growth.

Furthermore, the study describes economic growth and its aspects, which provide a comprehensive picture of a country's economic state. The economic indicators are evaluated individually, and their mutual influence on each other is considered. The impact of policies and measures that improve one economic indicator but worsen another is also taken into account.

In the practical part, the study investigates the relationship between the length of a government's reign and its influence on economic growth using statistical methods. The impact of the length of a government's reign on economic indicators as a whole is analyzed, as well as individually for each economic indicator separately. The study aims to determine the most favorable period of government stability, i.e., at what intervals between changes of government the best economic results are achieved.

Keywords: political stability, democracy, period of government, economic growth, economic indicators.

II. Seznam odborné literatury

- Ake, C. (1975). A Definition of Political Stability. *Comparative Politics*, 7(2).
<https://doi.org/10.2307/421552>
- Alesina, A., Özler, S., Roubini, N., & Swagel, P. (1996). Political Instability and Economic Growth. *Journal of Economic Growth*, 1(2), 189–211.
<http://www.jstor.org/stable/40215915>
- Ashraf, J. (2022). Do political instability, financial instability and environmental degradation undermine growth? Evidence from belt and road initiative countries. *Journal of Policy Modeling*, 44(6), 1113-1127. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2022.11.001>
- Bartošová, J. (2007). Modelování v ekonomii: podpůrný učební text k on-line kurzu 6MI420. Oeconomica.
- Bunce, V. (1980). Changing Leaders and Changing Policies: The Impact of Elite Succession on Budgetary Priorities in Democratic Countries. *American Journal of Political Science*, 24(3), 23. <https://doi.org/10.2307/2110824>
- Feng, Y. I. (1997). Democracy, Political Stability and Economic Growth. *British Journal of Political Science*, 27(3), 391-418. <https://doi.org/10.1017/S0007123497000197>
- Hendl, J. (2012). *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat* (4., rozš. vyd). Portál.
- Holt, R. T., & Turner, J. E. (1966). *The Political Basis of Economic Development: An Exploration in Comparative Political Analysis* (8th ed.). Van Nostrand.
- Huntington, S. (1970). Democracy's Third Wave. *Journal of Democracy*, 2(2), 12-34.
- Jurečka, V. (2017). *Makroekonomie* (3., aktualizované a rozšířené vydání). Grada Publishing.
- Knight, M., Loayza, N., & Villanueva, D. (1993). Testing the Neoclassical Theory of Economic Growth: A Panel Data Approach. Staff Papers – International Monetary Fund, 40(3).
<https://doi.org/10.2307/3867446>
- Lebiedzík, M., Majerová, I., & Nezval, P. (2011). *Světová ekonomika: učebnice pro ekonomické a obchodně podnikatelské fakulty*. I. Majerová.
- Mach, M. (2001). *Makroekonomie II: pro magisterské (inženýrské) studium*; Melandrium.

- Nedomlelová, I. (2011). *Vybrané teorie ekonomického růstu*. Technická univerzita v Liberci.
- Olson, M. (1982). *The rise and decline of nations: economic growth, stagflation, and social rigidities*. Yale University Press.
- Robert T. Holt and John E. Turner, *The Political Basis of Economic Development* (Princeton: Van Nostrand, 1966)
- Rojíček, M., Spěváček, V., Vejmělek, J., Zamrazilová, E., & Žďárek, V. (2016). *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Grada Publishing.
- Sirowy, L., & Inkeles, A. (1990). The Effects of Democracy on Economic Growth and Inequality: A review. *Studies In Comparative International Development*, 25(1), 126-157. <https://doi.org/10.1007/BF02716908>
- World Bank Open Data*. (2024). Retrieved March 18, 2024, from <https://data.worldbank.org/>
- Žiška, F. (2023). *Regresní studium ekonomických jevů a politické stability* [Diplomová práce]. Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta, Katedra aplikované matematiky a informatiky.

III. Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1: Seznam vlád Japonska od roku 1946	16
Tabulka 2: Hodnoty pro testování dvou faktorovou ANOVOU	45
Tabulka 3: Vysvětlivky písemného označení v Tabulce 2.....	46
Tabulka 4: Dvoufaktorová ANOVA – vliv jednotlivých dob vlád	46
Tabulka 5: Dvoufaktorová ANOVA – vliv dob vlád rozdělených do čtyř skupin....	47
Tabulka 6: Dvoufaktorová ANOVA – vliv dob vlád rozdělených do tří skupin	48
Tabulka 7: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na HDP na obyvatele.....	49
Tabulka 8: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na růst HDP na obyvatele..	49
Tabulka 9: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na inflaci (deflátor HDP) ...	50
Tabulka 10: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na inflaci (CPI)	50
Tabulka 11: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na saldo běžného účtu.....	51
Tabulka 12: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na přímé zahraniční investice, čistý příliv	52
Tabulka 13: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na přímé zahraniční investice, čistý odliv.....	52
Tabulka 14: Dvoufaktorová ANOVA – vliv doby vlády na nezaměstnanost.....	53
Obrázek 1: Příklad změn vlád a jejich efektu.....	26

IV. Seznam grafů

Graf 1: Porovnání EU a Itálie – růst HDP na obyvatele (ročně v %).....	15
Graf 2: Porovnání Itálie a Japonska – růst HDP na obyvatele (ročně v %)	17
Graf 3: Turecko – růst HDP na obyvatele (ročně v %).....	18
Graf 4: Množství vlád v jednotlivých délkách působení	22
Graf 5: Přímé zahraniční investice před vyjmutím pětiletých vlád Kypru.....	23
Graf 6: Přímé zahraniční investice po vyjmutí pětiletých vlád Kypru.....	24
Graf 7: Doba vlády v porovnání s HDP na obyvatele.....	27
Graf 8: Doba vlády v porovnání s růstem HDP na obyvatele	28
Graf 9: Doba vlády v porovnání s inflací, deflátor HDP.....	29
Graf 10: Doba vlády v porovnání s inflací, Index spotřebitelských cen	29
Graf 11: Doba vlády v porovnání se saldem běžného účtu.....	31

Graf 12: Doba vlády v porovnání s přímými zahraničními investicemi – čistý příliv	32
Graf 13: Doba vlády v porovnání s přímými zahraničními investicemi – čistý odliv	33
Graf 14: Doba vlády v porovnání s nezaměstnaností.....	34
Graf 15: Průměrná doba vlády jednotlivých států EU	35
Graf 16: Korelace mezi dobou vlády a HDP na obyvatele	36
Graf 17: Korelace mezi dobou vlády a růstem HDP na obyvatele.....	37
Graf 18: Korelace mezi dobou vlády a inflací, deflátor HDP	38
Graf 19: Korelace mezi dobou vlády a inflací, Index spotřebitelských cen.....	39
Graf 20: Korelace mezi dobou vlády a saldem běžného účtu	41
Graf 21: Korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý příliv	42
Graf 22: Korelace mezi dobou vlády a přímými zahraničními investicemi – čistý odliv	43
Graf 23: Korelace mezi dobou vlády a nezaměstnaností	44